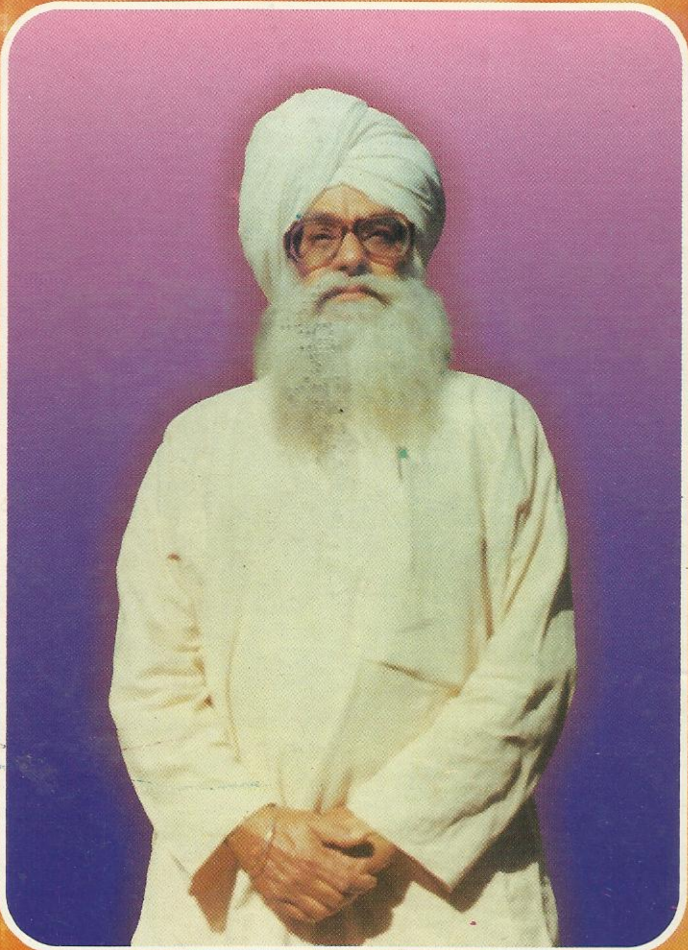
ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ

ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚੀਐ ਬਿਖੁ ਕਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥

— ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਪੰਨਾ 1244)

ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ

ਲੇਖਕ

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ

ਸਾਬਕਾ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ.

ਆਨਰੇਰੀ-ਸੰਪਾਦਕ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਪੇਸ਼ਕ ਵਲੋਂ ਸੇਵਾ

ਗਿਆਨੀ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕੜਿਆਲਾ

ਪਿੰਡ ਕੜਿਆਲਾ (ਫਿਲੌਰ) ਜਲੰਧਰ

ਮੋਬਾਇਲ - 98150-03075

ਤਤਕਰਾ

ਨੋਟ- ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਭੂਮਿਕਾ

ਸੰਨ 1925 ਦੇ ਲਗਭਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੀਤੀਵਾਨ, ਸਰ ਫਜ਼ਲ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਇਕ ਗੁਪਤ ਕਿਤਾਬਚਾ, ਕੇਵਲ ਚੋਣਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ, ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਕਤ ਸਨ:

"ਹਿੰਦੂ ਬੜਾ ਦੂਰਦਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਂਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਾਏ ਸੋਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਸਿਰ ਉਪਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੌਕੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦਾ ਰਾਹ ਢੂੰਡਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਿੱਖ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਵੇਲਾ ਲੰਘ ਨ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੋਚਵਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਮਗਜੇ, ਫੋਕੇ ਦਮਗਜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।"

ਅੱਜ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬੀਤਣ ਉਪਰੰਤ, ਕੀ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ, ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰ ਫਜ਼ਲ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਐਵੇਂ ਅਤਕਥਨੀ ਸੀ?

ਹੁਣ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਚਰਣ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆ ਪੁੱਜੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਪੱਖੀ ਇਨਕਲਾਬ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਘਰਸ਼, ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ, ਵਿਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ, ਧਰਮੀਆਂ ਤੇ ਅਧਰਮੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਸੰਗਠਤ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਰੂਪ-ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਤਾਰੀਖੀ ਗੌਰਵ ਦੀਆਂ ਮਾਲਿਕ ਜਾਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਪਖਤੂਨ ਆਦਿ ਹੀ ਅਜੇ ਤਕ ਬੇਘਰ ਅਤੇ ਯੋਗ ਰਾਜਸੀ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਰਹੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਸਿੱਖ ਸੋਚਵਾਨਾਂ ਤੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪਰਸਾਰਤ ਕਰਨਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਬੀ.ਏ., ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ.

ਐਡਵੋਕੇਟ, ਐਕਸ-ਮਨਿਸਟਰ, ਪੰਜਾਬ

ਮੁਕਤਸਰ

ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ

ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਅਸੰਬਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ "ਪੰਥਿਕ" ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਛਿੱਥੇ ਪੈ ਕੇ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨੰਗਲ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਲੈਣਾ ਹੈ"। "ਸੂਬਾ" ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ "ਸੂਬਾ" ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਥਵਾ 'ਸਟੇਟ' ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ਅਤੇ "ਪੂਰੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਗੀ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਹਿਸ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਕਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਪਰ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਤੂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ; ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਦਬਕੇ ਹੋਏ ਯਾ ਦੜ-ਵੱਟੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ, ਚੰਗੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ "ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਯਾ "ਪੂਰੀ ਸੁਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੁ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਬੁਰਛਾਗਰਦੀ ਤੇ ਮਹਿਖੇਸੁਰ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਹੀ, ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਜਰਨੈਲ ਜੱਥੇਦਾਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਅਜੀਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੂੜ੍ਹ-ਮੱਤ ਤੇ ਮੰਦ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਨਾ ਰੁੜ੍ਹਵਾ ਦੇਣ, ਜਿਵੇਂ ਜਰਨੈਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣਵੀਆਂ ਸਿੱਖ ਰਜਮਟਾਂ ਨੂੰ ਸੰਨ 1845 ਵਿਚ, ਸਤੁਲੁਜ ਵਿਚ ਡੋਬ ਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫਤੇ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਦੇ ਲੈ-ਪਾਲਿਕ ਫਰਜ਼ੰਦ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ 'ਤੁੜ' ਦਾ ਬਿਆਨ ਛਪਿਆ ਹੈ ਕਿ; "ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਜੋ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਪੰਥ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਗ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਅਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਜੇ ਅੰਤਮ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ "ਪੰਥ" ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ ਤਾਂ "ਸੰਤ ਬਾਬਾ" ਜੀ, ਆਪਣੀ ਭੈਰਵ-ਮੰਡਲੀ ਸਮੇਤ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਖਾਲਫਾਨਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹਨ?

"ਅਕਾਲੀ ਦਲ" "ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ", ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਰੂਬਰੂ

''ਅਰਦਾਸੇ''। ''ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਹਕੂਕ'', ''ਸ਼ਹੀਦੀ ਮੋਰਚੇ'' ਇਹਨਾਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਤੇ ਅਡੰਬਰਾਂ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਪਿੱਛੇ, ਬੇ-ਸਮਝੀ, ਮਨਮੁਖਤਾ, ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ, ਧੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ, ਭਰਾ-ਮਾਰੂ ਧੋਖੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ, ਅਲਪ-ਬੁੱਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਨਿਗੂਣੇ ਸੁਆਰਥਾਂ ਦੀ ਸਿਧੀ ਲਈ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਤੇ ਖੜਯੰਤ੍ਰ, ਬਸ ਇਹੋ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਕੂਟਲਨੀਤੀ ਅਸਾਂ, ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ-ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਪਣਾ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਭੁਲਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਘੋਲਣ ਨਾਲ ਬਿਖ ਸੁਧਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ:

"ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚੀਐ ਬਿਖੁ ਕਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ॥"

ਆਓ, (1) ਪੰਥ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਮਿਥਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ? (2) ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਜਾਂ ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? (3) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਦ ਹੈ? ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਢਲੇ ਸੁਆਲਾਂ ਉਤੇ ਪਕਸ਼ੀ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਥਵਾ ਉਡਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ, ਤਾਂ ਜੁ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਕੁਝ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪੰਥ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਾਬਤ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ 'ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ' ਨੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ, ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਸਿੱਖ, ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ, ਦਿਨ ਰਾਤ, ਉਚੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ:

"ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨ ਕੋਇ।"

ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਜਾਤੰਤ੍ਰ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਿਤ੍ਰੀ-ਭੂਮੀ ਦੇ ਖੰਡ, ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰੀਭੂਮੀ ਤੇ ਪੁੰਨਭੂਮੀ, ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਉਪ ਮਹਾਂ ਦੀਪ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਤਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਪੱਧਤੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਡਾਹ ਕੇ ਬੈਠੇ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਯਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਾਤੀ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਤਹ ਉਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਤੇ ਵਾਸਤਵਕ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 'ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ', 'ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ', 'ਪੰਚਾਇਤਵਾਦ' ਆਦਿ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ,

ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਵਿਯਕਤੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਲਾਵਾਰਸ ਤੇ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜੇਹਾ ਖੜਯੰਤ੍ਰ ਰਚਦੀ ਹੈ, ਯਾ ਅਜੇਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਯਾ ਅਜੇਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੇ ਖੜਯੰਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਯਾ ਸ਼ਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਲਈ ਸ਼ਤਰੂਭਾਵ ਹੀ ਰੱਖਦੀ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ।

ਇਹੋ ਮੁੱਢਲੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਮੱਸਿਆ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ, ਉੱਗਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਨ 1930 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਵਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਤਕ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ, ਬੇ-ਸਮਝੀ ਕਾਰਨ, ਕੁਟਲ-ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ, ਦ੍ਵੈਸ਼-ਰੁਚੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ ਯਾ ਕਾਇਰਤਾ ਤੇ ਪੰਥ ਨਾਲ ਗੈਰਸਾਲੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਅਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ, ਆਪ-ਹੁਦਰੇ, ਲੀਡਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ, ਭੁਚਲਾਉਣ ਯਾ ਭ੍ਰੰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਹੀ ਸੁਆਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਕੇ, ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਕੇ, ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਯਾ ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀਆਂ ਤੇ ਅਨਿਆਂ ਹਿੱਕ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ, ਪੰਥ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਠੀਕ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ-ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਰੂਪਾਕਾਰ ਅਜੇਹਾ ਉਲੀਕਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ 'ਪੰਥ ਆਜ਼ਾਦ' ਭੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਤੇ ਇਕ ਕੌਮੀਅਤ, ਪ੍ਰਜਾਤੰਤ੍ਰ, ਸਮਾਜੀ ਨਿਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣ।

ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਇਸੇ ਠੀਕ ਮਸਲੇ ਦਾ ਯੋਗ ਤੇ ਸੁਚੱਜਾ ਹੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਬਗਾਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲ ਸ਼ਤਰੂ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੂੜ੍ਹ-ਮੱਤ ਤੇ ਬੁਰਛਾ-ਗਰਦੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਭਰਾ ਹੋਰ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਉਂ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਆਪ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ਾਇਦ, "ਸਿੰਘ-ਸਤੋਤ੍ਰ" ਨਾਮੀ ਕੰਠਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, ਜਿਸ

ਦੇ ਕਰਤਾ ਕਿ 'ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ' ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਥਨ ਹੈ:

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ, ਅਕਲ ਕੇ ਪੱਕੇ ਬੈਰੀ।
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਮ੍ਰੱਥ, ਬੱਸ ਜਿਨ ਕੀਨੇ ਜਹਿਰੀ।
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ, ਬੁੱਧਿ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਇ ਹੈਂ।
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਮ੍ਰੱਥ, ਬੈਠ ਇਨਹੂੰ ਸਮਝਾਇ ਹੈਂ।
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ, ਮਹਿਖਸਮ ਖੌਰੂ ਪਾਵੈਂ।
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਮ੍ਰਥ, ਨੱਥ ਇਨਿ ਤਖਤ ਬਹਾਵੈ।''

ਇਤਿਆਦਿ।

ਇਸ ਕਥਿਤ ''ਸਿੰਘ-ਸਤੋਤ੍ਰ'' ਦੇ ਅਪ੍ਰਿਜ, ਤੇ ਓਪਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਠਠੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੂੜ੍ਹ ਰਹੱਸ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਉੱਨਤੀ, ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਹੋਈ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਅਪਨਾਉਣ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥ-ਅਧੀਨ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਉਲੀਕਣਗੇ ਅਤੇ 'ਪਾਲਿਟਿਕਸ' ਚਲਾਉਣਗੇ ਤਦ ਉਹ ਪਤਨ ਵੱਲ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਖੁਆਰ ਹੋਣਗੇ।

ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੋ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਸਾਡੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਤੇ ਪਤਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਿਆਂ, ਬਿਗਾਨਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਠੱਠੇ-ਮਖੌਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੂਕੇ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਾਮ-ਪਰਾਇਣ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਪਹਿਲਾਂ, ਏਹੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਕੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ,
ਸੋਈ ਧਾਰੋਂ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਖਿਆ।
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੀਤ ਸੰਭਾਰੋ,
ਲੋਕ ਦੋਹਿਨ ਕੋ ਜੋ ਰਖਵਾਰੋ।'

ਕੀ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਕੀ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਕੀ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ ਅਤੇ ਕੀ ਸਿਆਸੀ ਸਿੱਖ, ਕੀ ਗੁਰੂ-ਗੋਲਕ ਵਿਜਈ ਅਤੇ ਕੀ ਮਹਾ ਮਾਨਨੀਯ 'ਸੰਤ ਬਾਬੇ', ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਏ ਬੀਤੇ

ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਅਲਪ ਬੁੱਧੀ, ਮੰਦ-ਮਤਿ, ਅਗਿਆਨ-ਆਧਾਰਤ ਰੁਚੀਆਂ, ਸੁਆਰਥ-ਪ੍ਰਬੀਨ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਠ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁੱਧ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਨੀਤੀ-ਹੀਣ' 'ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕੋਰਾ', 'ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ', ਅਤੇ 'ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਮੂਰਖ' ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਭੰਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਰਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ :

(1) ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ, ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਯੋਗ ਤੇ ਨਿਆਇ ਪੂਰਤ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਛੱਡ ਕੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਠੂਠਾ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਉਦਰ ਪੂਰਨਾਂ ਲਈ ਅਸਾਂ ਫੜਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ ਦੀ ਕੁਰਾਟੀਨ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਏ ਹੋਏ, ਮੈਕਸੀਕਨ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾਅ ਬਹੱਤ੍ਰ ਰੁਪੈ ਕਵਿੰਟਲ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ, ਬਾਹਠ ਰੁਪੈ ਕੁਇੰਟਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਰੁੱਧ, ਮਾਰਕਸੀ ਕਮਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਚੁੱਕ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਾਂ, ਗਮ-ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਉਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

(2) ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ, ਅਸਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਉਲੀਕੇ ਹੋਏ ਪੰਥਕ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਅਤੇ ਸੈਕੂਲਰ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦਾ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੁਣ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਮਾਨੋ ਜੁਰਮ ਤੇ ਗਾਲ੍ਹ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ' ਦੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ, 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ' ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਤੁਰ ਹੋ ਕੇ, ਸਹਿਮੀ ਹੋਈ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਬੰਦ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਸਿਟਣੇ ਪੈ ਜਾਣ।

(3) ਅਸਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕੂਆਂ ਤੋਂ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਕੇ, ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਪੰਥਕ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਪੰਥਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਕਾਲੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪਾ ਦੇਵੇ।

(4) ਅਸਾਂ ਅਖੌਤੀ ਨੀਚ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਟੇਕ ਦੇ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਰੂ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ, 'ਹਰੀਜਨ-ਕਲਿਆਣ', 'ਅਛੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ' ਆਦਿ ਕੂਟਲਨੀਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਇਕ 'ਹਰੀਜਨ' ਭੀ ਪੰਥ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਕਿਸਮਤ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ "ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ" ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ-ਆਤਮਾ

ਆਗੂਆਂ ਨੇ, ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ, ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਕਿ "ਮਹਾਨ ਆਗੂ", "ਅਦੁੱਤੀ ਤਪੱਸਵੀ", 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਾ' 'ਸੰਤ-ਬਾਬਾ' ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ 'ਸਫਲਤਾਵਾਂ' ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਹਵੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਅਜੇਹੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹੀ ਭਰਤਰੀਹਰੀ ਨੇ 'ਨੀਤੀ-ਸ਼ੱਤਕ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ :

"ਨ ਮੂਰਖਜਨ ਸੰਪ੍ਰਕਹ ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ ਭਵਨੇਸ਼ਵ ਪਿ।"

(ਜੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੂਰਖ ਜਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਚੈ ਕਰਵਾਵੇ, ਤਦ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰੋ।)

ਪਰ ਭੋਲੇ ਤੇ ਲਾਈਲਗ ਸਿੱਖ ਅਜੇਹੇ 'ਲੀਡਰਾਂ' ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ, ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ, ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕੀ ਇਲਾਜ ਕਰੇ? ਡੂਢ ਸਾਲ ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪਿਆ ਕਿ:

'ਭੇਡਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਜੜ ਭੀ; ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਵੱਲ ਹਿੱਕ ਕੇ ਲੈਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਉਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਐਧਰ ਓਧਰ ਬਚ ਕੇ ਭੱਜ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਧੰਨ ਹਨ ਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਤੇ ਮੌਤ ਵੱਲ ਮੂਰਖ ਟੋਲਾ, ਬੁਰਛੇ ਅਤੇ ਸੁਵਾਰਥੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੀਡਰ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿੱਖ, 'ਫਲਾਨਾ-ਫਲਾਨਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ', 'ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੱਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ!'

ਇਹ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਲੋਕ-ਸਭਾ ਤੇ ਰਾਜ-ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਪੰਥਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਾ ਲਗਪਗ ਸਫ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸੰਬਲੀ ਦੇ ਅੱਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਚਵ੍ਹੀ ਅਕਾਲੀ, 'ਪੰਥ' ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ, ਚੁਣੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ।

ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ ਜਦੋਂ, ਪੇਂਡੂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, "ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ

ਰਾਜ ਲੈ ਲਿਆ , ਸਿੱਖ ਰਹਿ ਗਏ ਕਛਹਿਰਿਆਂ ਜੋਗੇ,'' ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਥ ਕਿਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਅਤੇ ਕਿਸ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਗਿਣਨ ਜੋਗੇ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਵ-ਜਨਮੇ ਤੇਜ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ, 'ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼' ਵਿਚ 'ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਥ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਅਤੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਰਖ ਕੇ, ਅਸਾਨੂੰ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਕੂਟਲ ਨੀਤੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ 'ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਸੀ' 'ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ' ਆਦਿ ਗਊਆਂ ਦੇ ਵੱਗ ਨੂੰ ਮੂਹਰੇ ਲਾ ਕੇ ਹੁਣ ਪੰਥ ਦੇ ਸੰਮਿਲਤ ਵਿਅਕਤਤਵ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁ ਪੰਥ ਤੇ ਸਿੱਖੀ-ਸ੍ਵੈਮਾਨ ਇਕ ਭੁੱਲੀ ਵਿੱਸਰੀ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਪਛਾੜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਸਿੱਖ 'ਆਗੂਆਂ' ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸੀ ਕਿ, ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਕੋਈ ਮੰਗ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਾਂਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਅਫਿਰਕੂ ਤੇ 'ਸੈਕੂਲਰ' ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਉਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਠੀਕ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਥੋਥੀ ਅਤੇ ਲਘੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ, ਚੌਥਾਈ ਸਦੀ ਬੀਤ ਜਾਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ, ਕਈ ਊਚ-ਨੀਚ ਸਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ, ਸਗੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ।

ਉਹ ਦਲੀਲਾਂ ਅਜੋਕੇ ਯਥਾਰਥ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਹਨ:

(1) ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਮੱਤ ਕਿ ਉਹ 'ਅਫਿਰਕੂ' ਬੁਰਕਾ ਪਾ ਕੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਘਾਗ ਤੇ ਛਟੇ ਹੋਏ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਜਾਂ ਪਸਮਾ ਲੈਣਗੇ, ਉਕਾ ਨਿਰਾਧਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਅਤੇ ਨਿਪਟ ਲੋਹਲੇ ਹੋਣ ਦਾ

ਸੂਚਿਕ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੰਭ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨਕਾਬਪੋਸ਼ੀ ਸੱਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸੱਤਾ-ਆਰੂਢ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਵਧਾਏਗੀ, ਘਟਾਏਗੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਉਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬਿਖਮ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਰੁਚੀਆਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ: ਇਕ ਉਹ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਆਤਮ-ਗੌਰਵ ਦਾ ਨਿਰੋਧ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਦੇਹ ਤੇ ਸੰਸਾ ਘਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗਾ ਵੱਖਰਾ ਮੁਲਕ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਭੀ ਖਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਹੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨਾ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਰੇ ਮੁਕਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਨੀਤੀ ਅਸਾਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਫਰੁਖਸੀਅਰ, ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ, ਅਬਦੁੱਸਮੱਦ ਸੂਬੇ ਵਰਗੇ ਜਾਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਣੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨ ਦੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ ਤਿਆਗਣ ਉਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮੈਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗਿਣਦਾ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੱਜਣ ਪੁਰਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਅਸਾਡੇ ਪੱਕੇ ਸ਼ਤਰੂ ਅਤੇ ਅਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾ ਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਮਾਇਤੀ ਤੇ ਸਖਾ-ਸਹਾਇਕ ਦੀਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਵਰਗੇ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਜੁ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅੰਖਡਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਨੀਹਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਸਬਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਜਾਤੰਤਰ, ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖਤਾ, ਦ੍ਰਿਦਰ-ਨਿਰੋਧ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ 'ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ' ਤੇ 'ਗਰੀਬੀ-ਹਟਾਓ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ-ਬਣਤਰ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ। ਸਿੱਖ ਇਹਨਾਂ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ ਲੋਚਦੇ

ਹਨ, ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਇਉਂ ਭਰੋਸਾ ਜਿੱਤਣ ਨਾਲ ਹੀ, ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰਾਮੀਨ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ, 'ਉਹ ਦਿਨ ਡੁੱਬਾ, ਜਦੋਂ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕੁੱਬਾ'।

(2) ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਕੌਮ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਅਕਾਂਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੰਜ਼ਲ, ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਬਾਬੇ ਨੂੰ "ਧਿਕਾਰ" ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਧੜੇ ਜਾਂ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰਕੇ, ਮਿੱਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਮਿੱਥਣੀ ਚਾਹੀਏ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦੇ ਧੁਰਵੇ ਅਤੇ ਰੂਪਾਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਕੌਮ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਤਾਰੀਖੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਉਲੀਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿ

(ੳ) ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਇਕਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਰਦਨ-ਫਰਦਨ ਵੋਟਰਾਂ ਵਿਚ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਾਰਯਕਰਮ ਲਈ, ਨਿਖੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਜੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਨਿਆਂ ਹੈ,

(ਅ) ਰਾਜ ਬਣਤਰ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਵਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਲੱਕਤੇ ਲੋੜਾਂ, ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਅਵੱਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ,

(ੲ) ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਬਤੌਰ ਜਥੇਬੰਦ ਜਾਤੀ ਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਮਸਾਇਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹੀਣਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ,

(ਸ) ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇਤਾ, ਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਚਨ-ਬੱਧ ਸਨ ਤੇ ਹਨ, ਅਤੇ

(ਹ) ਜਮੁਨਾ ਤੇ ਘੱਗਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਹਗੇ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਚੀ-ਖੁਚੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਿਤੀ-ਭੂਮੀ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਤਾਰੀਖੀ ਗੌਰਵ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਸੰਪਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਸੱਤਾ ਦਾ ਤੀਜਾ ਵਾਰਸ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਹੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਯਾ ਰੌਲ-ਘਚੋਲ ਮਚਾ ਕੇ, ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੂਹਰੇ ਰਖ ਕੇ ਅਤੇ

ਪਰਵਾਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਿਥਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਐਵੇਂ, ਹੂੜ-ਮੱਤ ਦੁਆਰਾ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੰਥ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਭੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਨਹੀਂ।

(3) ਪੰਥ ਦਾ ਝੰਡਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਿਹਾ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬੀਅਤ' ਆਦਿ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਜੂਠੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਸੱਤਾ-ਆਰੂਢ ਜਾਤੀ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਭੀ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਭ ਦੀ ਬਜਾਇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸਾਂ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਅਬਚਲ ਝੰਡਾ ਆਪ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੀ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਥ ਲਈ ਨਾ ਗੌਰਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਆਮਥ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ। 1845-46 ਵਿਚ ਫਰੰਗੀ ਨਾਲ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਪਿੱਛੋਂ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ, ਯੂਨੀਅਨ ਜੈਕ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ, ਕਿਤਨੇ ਯੁੱਧ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਮੁਲਕ ਪ੍ਰਾਜਯ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਬਰ੍ਹਮਾ, ਚੀਨ, ਅਫਰੀਕਾ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ, ਫਲੈਂਡਰਸ ਆਦਿ, ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਦੇ ਹੱਥ ਇਹਨਾਂ ਫਤਹ-ਯਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਆਇਆ ਹੈ? ਨੱਬੇ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਾਮ ਵਿਚ ਫ਼ਾਸੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ? ਸੰਨ 1965 ਤੇ ਸੰਨ 1971 ਦੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਦਰੇਗ ਅਤੇ ਅਦੁੱਤੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਖ਼ੂਨ ਡੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਡੋਲ੍ਹਿਆ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਗੌਰਵ ਭਾਲੀਏ ਤਾਂ ਅਸਾਡੀ ਮੂਰਖ-ਮੱਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ, ਫਤਹਿ ਉਸ ਝੰਡੇ ਦੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਯੁੱਧ-ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਝੰਡਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਲੜਨ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਖਾਲਸਈ ਪੰਥਕ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ-ਮਨੋਰਥਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਜੈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰ ਲੈਣ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਤੇ ਪੰਥ ਲਈ ਹੋਈ ਫਤਹਿ ਨਹੀਂ ਕਹਾਏਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। 'ਪੰਜਾਬੀਅਤ' ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਗੋਦਾਵਰੀ ਤਕ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਲੈ ਲਵੋ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਗੌਰਵ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨਾਲ ਨਾ ਕੋਈ ਪਕੜ ਹੈ, ਨ ਸਾਂਝ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖ ਕਿਉਂ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪ ਭੀ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਔਖਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ?

ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਿਲਣ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖ ਦਾ ਉਪੋਕਤ ਭਾਗ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: "ਬੜਾ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੁਸਾਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜਸੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮਝ ਭੀ ਲੈਣਗੀਆਂ ਤੇ ਮੰਨ ਭੀ ਲੈਣਗੀਆਂ ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੁਸਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਮਿੱਥਣ ਬਾਬਤ ਕਹੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕੇਗਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਤੇ 'ਸੰਤਾਂ ਬਾਬਿਆਂ' ਨੂੰ ਇਹ ਮਨਾਓਗੇ ਕਿਵੇਂ?"

ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕਪਤਾਨ, ਕਰਨੈਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਲੀਕਦੇ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਦਾ ਸਿਵਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਉੱਚ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੈਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕੇਵਲ ਯੁੱਧ-ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਯੁੱਧ ਯੋਜਨਾ ਭੀ ਕਪਤਾਨ, ਕਰਨੈਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਯੁੱਧ-ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਣ, ਮਹਾਨ ਸੈਨਿਕ ਸੋਝੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਘਾਟਾ ਅਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੰਨ 1844-1845 ਦੇ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰੰਗੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਭੀ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਜਮੁਨਾ ਤੋਂ ਜਮਰੌਦ ਤਕ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਖੁਹਾ ਬੈਠੇ ਸੀ:

"ਸ਼ਾਹਮੁਹੰਮਦਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਬਾਝੋਂ, ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰੀਆਂ ਨੇ।"

ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ 1947 ਵਿਚ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਔਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਝੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਮੋਰਚੇ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾਕਾਮ ਤੇ ਨਾਮੁਰਾਦ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਯਾ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਤੇ 'ਸੰਤ ਬਾਬੇ' ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਮਿੱਥਣ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ, ਅਜੋਕੇ.ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਵਾਲੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖੇਲ ਦੇ ਗੁਰ, ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣੂ, ਆਧੁਨਿਕ ਉੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਲਈ ਹੀ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਯਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਵੱਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ੇ। '*ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜੋਰਿਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ*' ਵਾਲੀ ਅੰਧਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨਕਾਲ ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸੰਨ 1963 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਕਾਰਣ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰਾਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤਦ ਭਾਈ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੁਛ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ, ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਤੇ ਹਿੱਕ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ, ਸਿੱਧੀ ਬੁਰਛਾਗਰਦੀ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਨਵਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਘੜ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੱਕ ਕੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਦੇਣਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਤਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੂਟਲ ਨੀਤੀ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਭਾਈ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਉਂ ਜਦੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਮੀਂਗਣਾ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਜੁਲਾਈ ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ, ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬੈਠਕ ਵਿਚ, 'ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ', ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪੰਥ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਉਲੀਕਿਆ ਅਤੇ ਦਸਬੰਰ ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ, ਆਲ ਇੰਡਿਆ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਪਰਵਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਉਤੇ, ਅਗਵਾਈ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ, "ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ" ਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ, ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੇ ਗੁਪਤ ਤੇ ਮਾਰੂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਬਣੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਨ 1967 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ, ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ, ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਉਤਰੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਦਲੀਏ 24 ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਗਏ, ਪਰ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀਟਾਂ, ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਮੁਠਭੇੜ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਹਾਰ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਸੰਨ 1969 ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਫੇਰ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਤਦ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥ-ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਵਾਜ਼ ਉਠੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦਾ ਏਕਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, ਪੰਜਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਇਹ ਕਤਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਜੇ ਭਾਈ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚਾਰਯਾਰੀ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥ ਕਿ, (1) ਅਸਲੀ

ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਹੋ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 45 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਖੰਡ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਦਫਤਰ ਬਾਬਾ ਅੱਟਲ ਵਾਲੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਹੈ। (2) ਪੰਥ ਦਾ ਸਹੀ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਅਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਪਟ ਦੇ ਮੰਨ ਲਵੇ, ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਏਕੀਕਰਣ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਗੁਰਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤਾ, ਅਕਤੂਬਰ, ਸੰਨ 1968 ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਰਾਜਕੀਯ "ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜ਼ਟ" ਨਵੰਬਰ 1968 ਦੇ ਸਫਾ 81-84 ਉਤੇ "ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਾਮਾ" ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਰਜ ਹੈ।

ਇਸ ਐਲਾਨ ਨਾਮੇ ਉਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ, ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ।

ਇਸ ਪੰਥਕ ਏਕੀਕਰਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਲਾਧਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ: (1) ਅਸਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਬਾਬਾ ਅੱਟਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, (2) ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਦਰਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਸਹੀ ਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੇ ਅੱਟਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। (3) ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਐਡਹਾਕ ਅਥਵਾ ਸੰਕਟ ਕਾਲੀਨ ਕੰਮ-ਚਲਾਊ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਬੋਰਡ ਆਦਿਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਨਵੇਂ ਚੁਣਾਓ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ।

ਇਹ ਏਕੀਕਰਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਹੀ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀਆਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ-ਕੱਢਵੇਂ ਨੇਤਾ ਵੀ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰ, ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੂੜਾ-ਮਣੀ, ਦੂਖ-ਨਿਵਾਰਣ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ 'ਟੌਹੜਾ' ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵੇਲੇ, ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਪੰਥਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਮਨੋ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ "ਹੋਮਲੈਂਡ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ

ਇਸ ਲਈ ਚਿੜ੍ਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਲਾਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੋਮਲੈਂਡ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗੇਰੀ ਮਿੱਥੇ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ, 'ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ' ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆਉ। ਅਸਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਹੋਮਲੈਂਡ ਤੋਂ ਭੀ ਅਗਾਂਹ" ਰੂਪੀ ਅੰਧਕੂਪ ਵੱਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮਾਰਚ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੋਗ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਨ 1966 ਦੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਥਕ ਏਕੇ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਧੇਰੇ ਨਿੱਗਰ ਤੇ ਕਾਬਲੇ-ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ਸੰਤ) ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ 'ਟੌਹੜਾ' ਦੀ ਪੂਰਨ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਇਉਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਐਲਾਨ ਨਾਮੇ ਉਤੇ ਦਸਖ਼ਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਚਾਰ-ਯਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਤਦ ਰਾਤੋ ਰਾਤ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਜਥੇਦਾਰ), ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਹੀ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋਏ ਹੋਏ, ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ' ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ।

ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ), ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਡੇਰੇ ਜਮਾ ਕੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਹੋਈ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣ ਕੇ, ਹਰ ਰੋਜ਼, ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ, ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਹਿਤ, ਇਹ "ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ", ਅਰੜਾ ਅਰੜਾ ਕੇ, ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ:

"ਅਸਾਂ ਹਉਮ ਲਿੰਡ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਣਾ ਹੈ।"

ਜਿਸ ਨੂੰ "ਹੋਮਲੈਂਡ" ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਬਿਆਨ ਉਤੇ ਬਿਆਨ ਦਈ ਜਾਵੇ," ਅਸਾਂ 'ਹਉਮ ਲਿੰਡ' ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਮੁਲਕ ਹੀ ਅਸਾਡਾ 'ਹਉਮ ਲਿੰਡ' ਹੈ।" ਅਤੇ ਐਡਹਾਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਹ ਸੱਜਣ ਜਿਹੜੇ ਅਸਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਸਨ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੰਤ-ਦਲੀਏ, ਗੱਜ ਗੱਜ ਕੇ, 'ਸੰਤ-ਬਾਬੇ' ਦੀਆਂ ਚੰਘਿਆੜਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚੰਘਿਆੜਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਦ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਹੋਮਲੈਂਡ' ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਾਇਮ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੈ, ਤਦ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਨਿਤ ਨਵੀਆਂ ਊਜਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਡਰਾਵੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਇਹ "ਮੂਰਖ" ਹੈ, "ਇਹ ਕਾਂਗ੍ਰਸ ਦਾ ਅਜੰਟ

ਹੈ", ਆਦਿ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਗਤ-ਬਿਖਿਆਤ ਮੂਰਖ ਕਿਸੇ ਭਲੇਮਾਣਸ ਨੂੰ "ਮੂਰਖ" ਆਖੇ ਤਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤੁਤੀਵਾਦਨ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰੇ, ਬਚਨ ਕਰ ਕੇ ਮੁੱਕਰੇ, ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਰਾਤ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖੀਏ?

ਇਹੋ ਗਤੀ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਦਲ ਹੁਣ ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਰੂਪੀ ਕਲਪ-ਬਿਰਖ ਉਤੇ ਛਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਜੁੰਡਲੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰ ਕੇ, ਗੈਰ-ਵਿਧਾਨਕ ਢੰਗ ਅਤੇ ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ ਦੁਆਰਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਛਾ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਉਸ ਬੱਚੇ ਸਕੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਭੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ, ਫਿਰੰਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ, ਅਮਾਨੁੱਲਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਕੇ, ਕਾਬਲ ਦਾ ਤਖਤ ਮੱਲ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਮੇਟੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੱਕਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਐਡਹਾਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, "ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ" ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰ ਕੇ, 'ਇਹ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਡਿਸਿਪਲਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

"ਰਕੀਬੋਂ ਨੇ ਰਪਟ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਥਾਨੇ ਮੇਂ,
ਕਿ ਅਕਬਰ ਨਾਮ ਲੇਤਾ ਹੈ ਖ਼ੁਦਾ ਕਾ ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ।"

ਸ਼ੇਰੇਵਾਲੀਆ ਤਾਂ, ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਾਦੀ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ, 'ਸੰਤ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ "ਨਿੱਘਾ ਮਿਲਵਰਤਣ", 'ਕੌਮੀ ਦਰਦ' ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਣਾ ਲੋਚਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਭਰੋਸਿਆਂ ਤੋਂ, ਇਉਂ ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਗਏ? ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਜੇਹੇ ਨੀਚ ਕਰਮ ਦੀ ਕਦਾਚਿਤ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਮਾਓ ਦੀ 'ਲਾਲ ਕਿਤਾਬ' ਵਿਚ ਭੀ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਕਤ ਨਹੀਂ। 'ਚੋਰਾਂ ਜਾਰਾਂ' ਦੇ ਗਰੋਹ' ਭੀ ਅਜੇਹੇ ਆਪਸੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਰੜਾ ਦੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਚਾਰਯਾਰੀ ਦਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ, ਧੋਖਾ, ਦਗਾ, ਫਰੇਬ, ਅਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ, ਲਿਖਤ-ਬੱਧ ਸਮਝੌਤੇ ਤੇ ਐਲਾਨ ਨਾਮੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਤੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ, ਜੋ ਭੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਵਰਤ ਲਵੋ ਅਤੇ ਇਉਂ ਗੁਰੂ

ਕੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ, ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਰਮ-ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਨਿੱਜ-ਸੁਆਰਥਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਓ।

ਇਹ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ ਹੀ, ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਹਾਰਥੀਆਂ ਨੇ ਅਸਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦਫਤਰ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਨੀਤੀ ਆਪਣਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ, ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ, ਉਹ ਸਭ ਪੰਥ ਦਰਦੀ, ਐਡਹਾਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਤੇ ਪੰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ:

"ਸਬ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹੈਂ ਉਸ ਬੁਤੇ ਕਾਫਰ-ਅਦਾ ਕੇ ਸਾਥ,
ਰਹਿ ਜਾਏਂਗੇ ਰਸੂਲ ਹੀ ਬਸ ਅਬ ਖ਼ੁਦਾ ਕੇ ਸਾਥ।"

ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਐਡਹਾਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਢਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਦ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਚਾਣਕਯ, ਭਾਈ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ (ਛੋਟਾ ਸੰਤ) ਇਹ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:

"ਭਾਈ, ਥੋਨੂੰ ਅੰਡਹਾਕ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕਿਮੇਂ ਨਾ ਕੱਢੀਏ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋ, ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ।"

'ਕਹਾਂ ਬੁਝਾਰਤ ਬੂਝੈ ਡੋਰਾ ਨਿਸ ਕਹੀਏ ਤੋ ਸਮਝੈ ਭੋਰਾ॥'

ਇਹੋ 'ਸੰਤ' ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਨ 1970 ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਕੋਲ ਸਹੁੰ ਖਾ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟ ਨ ਪਾਉਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝੰਡੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤਦ ਸਾਫ ਮੁੱਕਰ ਗਏ:

"ਨਰਕ ਘੋਰ ਬਹੁ ਦੁਖ ਘਣੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਾ ਕਾ ਥਾਨੁ॥
ਤਿਨਿ ਪ੍ਰਭਿ ਮਾਰੇ ਨਾਨਕਾ ਹੋਇ ਹੋਇ ਮੁਏ ਹਰਾਮੁ॥"

"ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਦਾ ਮਤਾ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਨ 1968 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਟਾਲਾ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਉਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ, ਉਦੋਂ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਗਵਰਨਰ ਬਣ ਕੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ "ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸਿਉਂ ਇਸ ਮੰਗ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਉਹ ਲੋੜਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਤ-ਦਲੀਆਂ ਦੀ

ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਪੱਕੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿੱਖੀ' 'ਪੰਥ' ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ, ਦੋਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਟਾਲੇ "ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਸੂਬਾ" ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੋਚਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿ "ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੀ ਹਾਣ-ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਆਉਣ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੱਝਵੀਂ ਪਕੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਪੰਥ ਵੱਲ ਕੋਈ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਸਪਿੱਤੀ ਲਾਹੌਲ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ, ਕਿਤੇ ਚੰਗੇਰਾ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। "ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ, ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਲਈ, ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਭੀ ਕਠਿਣ ਨਹੀਂ। ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਿਤ੍ਰੀਭੂਮੀ ਵਿਚ, ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਾਰ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸੂਬਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਜਿਤਨੀ ਤਿੱਖੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਖਤਰੇ ਤੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੂਬੇ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਦੇ ਜਾਣਗੇ, ਕੇਂਦਰ ਨਿਰਬਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਹਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਘਟਣ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੌਰਵ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੋਝੀਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਉਂ ਸੋਚ ਯਾ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਦੂਜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ, "ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੀਜਾ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ, "ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ" ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਹ ਪਰਦੇਸ਼, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਸਿੱਖ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਆਪ-ਹੁੱਦਰੇ ਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਤਦ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਸਖਤੀ, ਤੱਦੀ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋਰ ਤੀਖਣ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਿਛਲੇਰੇ ਪੰਝੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰੁਚੀ ਦੇ ਘਟਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਪਿਛੋਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਭੀਹਾਵਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ

ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ, ਹਾਥੀਆਂ ਮੱਛਰਾਂ ਆਦਿ ਬਿਸੀਅਰ ਜੀਵਾਂ ਕੀਟਾਣੂਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਜਦ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਧਨ ਤੇ ਖੇਤੀ ਉਪਜਾਊ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂਰਬੀਆਂ ਦੀ ਕਾਂਗ੍ਰਸੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਨਰਕੋਂ ਸੁਰਗ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਧਾਮ ਵਿਚੋਂ, ਖਾਰਜ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਹੁ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੰਨ 1970 ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ:

*"ਯਹ ਤਰਾਈ ਕਾ ਦੇਸ਼ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਵਰਸ਼ੋਂ ਸੇ ਮਹਾਨ ਸੁੰਦਰ ਵਣ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇਂ, ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਰਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਬ ਇਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਭਾਲੂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਹੈਂ, ਜਿਨਹੇਂ ਨਿਕਾਲਣਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੋ ਗਇਆ ਹੈ।"**

ਇਹ "ਭਾਲੂ" ਜਥੇਦਾਰ ਉਮਰਾਨੰਗਲ ਦੇ ਭਾਈਬੰਦ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਹਨ।

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਕਾਂਗ੍ਰਸੀ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ, ਗਰੀਬ ਟੈਕਸੀ ਡਰੇਵਰਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗੀ ਦੇ ਕੇ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤਤਪਰ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਮ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ 'ਸੂਬਿਆਂ' ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵਧਦਾ ਜਾਏਗਾ ਇਹ ਰੁਚੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਹਾਨੀ ਪੁਚਾਏਗੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕੌਮੀਅਤ ਨੂੰ ਭੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ, ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ 'ਤੇ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ "ਸੂਬਾਈ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰੀ" ਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜੇਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ, ਅਥਵਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ, ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਸਿਆਸੀ ਰਾਜ-ਬਣਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੌਰਵ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਵਿਧਾਨ-ਬੱਧ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕ-ਹਕੂਕ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ।

**ਇਸੇ ਚਰਨ ਸਿੰਹ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ (ਸੰਪਾਦਕ)*

ਇਹੋ, ਇਕ ਰਾਹ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ, ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ, (1) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, (2) ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ (3) ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਅਜੇਹੇ ਪੀਡੇ ਤੇ ਭਰਪੂਰ ਸੰਬੰਧ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ।

ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ "ਸੰਤ ਬਾਬਿਆਂ" ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੈਰਉ-ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਵੱਸ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ "ਸੂਬਾਈ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰੀ" ਅਤੇ "ਹਓਮ ਲਿੰਡ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਹੈ" ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪੰਥਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਦ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ:

(1) ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਬਦਲ ਕੇ, ਬੁਰਛਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖੋਹ ਕੇ, ਸੁਯੋਗ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਬਾਨ੍ਹਣੂ ਬੰਨ੍ਹਣ।

(2) ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ-ਗੋਲਕ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(3) ਪੰਥ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤ੍ਰਤਵ, ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਣ, ਆਧੁਨਿਕ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਰਾਜਸੀ ਖੇਹਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ, ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ "ਜਥੇਦਾਰਾਂ", ਸੰਤਾਂ ਬਾਬਿਆਂ" ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਲਾਹ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ।*

(4) ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਡੇਰਾ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫਰਜ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ।

(5) ਕੇਂਦਰ ਅਥਵਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮ੍ਰਥ ਹੋਵੇ।

(6) ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਇਸ ਪੱਧਤਿ ਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ

**'ਸੰਤ ਬਾਬੇ' ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸੰਨ 1972 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੋਂ ਲਾਹ ਸੁੱਟੇ ਹਨ। -ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ (ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਐਮ.ਏ. ਜਨਰਲ ਸਕੱਤ੍ਰ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)*

ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਪਰਫੁਲਤਾ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਤ ਰਹਿਣ।

ਇਹ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਗਤੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਅੱਜ ਦੀ ਨਿੱਘਰੀ ਹੋਈ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। *"ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੌਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਭੈ ਕਟਣਹਾਰਾ॥"* ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀ ਅੱਜ ਜਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਅਵੱਸ਼ ਆਏਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕਲਪ-ਬਿਰਖ ਰੂਪੀ ਸੰਘ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਦੇਸ਼, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਉਜੱਡ, ਦੋਖੀ, ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਜੈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ:

"ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਦੀਨੇ ਘਰਬਾਰ॥
ਜੋ ਜੋ ਨਿੰਦ ਕਰੇ ਇਨ ਗ੍ਰਿਹਨ ਕੀ, ਤਿੰਨ ਆਗੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਕਰਤਾਰ॥"

ਮਤ ਕੋਈ ਸਮਝੇ ਕਿ ਸੈਕੂਲਰ ਰਾਜਸੀ ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਹੁ-ਸੰਖਿਆ ਜਾਤੀ ਦਾ ਗ਼ਲਬਾ ਹੁਣ ਸਦਾ ਲਈ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ! ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ, ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕੌਸ਼ਲ ਬੁੱਧੀ-ਰੂਪੀ ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਪੰਥ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਖਮਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਮਹਾਂ ਫਰੈਡਰਿਕ (Frederick, the Great) ਨੇ ਮਹਾਮਾਤ੍ਰ ਮਾਰਕੂਈ ਅਰਿਯਨ (Marquis d' Argens) ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, "ਕੋਈ ਇਕ ਦਲੀਲ, ਜਿਹੜੀ ਅਕੱਟ ਤੇ ਕਤਈ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਹਸਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।" ਉੱਤਰ ਸੀ, "ਮਹਾਰਾਜ ਅਧਿਰਾਜ, ਯਹੂਦੀ ਕੌਮ।"

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਹੋਂਦ ਅਕੱਟ ਤੇ ਕਤਈ ਦਲੀਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਲੋਅ, ਕਿਸੇ ਅਸੁਰੀ ਬਲ, ਧੱਕੇ, ਤੇ ਕੁਟਲ ਖੜਯੰਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਬੁਝਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਮਤ ਕੋਈ ਘਬਰਾਵੇ, ਕਿ ਹੁਣ ਸੰਤ ਜੁੰਡਲੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪਿੰਜਰ ਉਤੇ ਪੱਕਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਥਕ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ ਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਉਤੇ ਅਸਿੱਖੀ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਫੌਲਾਦੀ ਪੰਜਾ ਜਮਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚੋਂ, ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ, ਪੰਥ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ, ਕੱਢ ਕੇ ਨੁੱਕਰੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ! ਅਜੇਹਾ ਸੋਚਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਨ 1606 ਤੋਂ ਸੰਨ 1717 ਤਕ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ 70-72 ਸਾਲ ਸੰਤ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ

ਆਤਮਿਕ ਪਿਤਾਮਿਆਂ, ਧੀਰਮੱਲੀਆਂ, ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਏਥੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ' ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੜਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਥ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, 'ਸੌ ਸਾਖੀ' ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਰਿਹਾ: *"ਹਮ ਭੀ ਸੁਧਾਸਰ ਜਾਵਨੇ ਕੀ ਭਾਵਨੀ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ।"* ਇਥੇ ਧੀਰਮੱਲੀਆ ਗੁਰੂ, ਹਰਜੀ, ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤਕ ਆਪਣੇ ਮਸੰਦ ਭੇਜ ਕੇ, ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਾਰ ਭੇਟ ਉਗਰਾਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਢਾਡੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ: *"ਹੂੰ, ਹਾਂ, ਕਿ ਹਰਜੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦਰਸਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਾਂ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚਦਾ।"*

ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹਰਜੀ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਮਸੰਦ, *"ਹੂੰ, ਹਾਂ ਕਿ ਹਰਜੀ, ਹਾਂ," "ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ,"* "ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਧਿਕਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦੇ ਹਾਂ"?

ਇਹ ਬਿਖਮਤਾ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਕੀ ਖੁਆਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਠੀਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਾਬਤ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੇ, ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਕਰੇ, ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਲੋਚਦੇ, ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁਦਈ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਭਾਰਤੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਨਹੀਂ, ਸਬਲ ਬਣਾਉਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨਾ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਆਪਣਾ ਆਤਮਿਕ ਵਿਅਕਤਤਵ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਤਿਆਗਣਾ।

ਏਹੋ ਰਹੱਸ ਤੇ ਨੁਕਤਾ ਸ਼ਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਚ ਪੋਸ਼ੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ', 'ਪੰਜਾਬੀਅਤ' 'ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ' ਰੂਪੀ ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛੁਪਾਉਣ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਹਿਰਦਾ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਆਸੀ ਜੁਆਰੀਏ ਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ:

"ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਸਾਰ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਜੀਉ॥"

ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ

(1) ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਤਕ ਦਾ ਰਕਬਾ, ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਅੰਬਾਲਾ ਸਦਰ, ਕਾਲਕਾ, ਪਿੰਜੌਰ ਤਕ ਦਾ ਰਕਬਾ, ਸਾਲਮ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸਾਲਮ ਊਨਾ ਤਹਸੀਲ, ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਦਾ 'ਦੇਸ਼' ਨਾਮੀ ਰਕਬਾ, ਹਿਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਤਹਿਸੀਲ ਸਿਰਸਾ ਅਤੇ ਸਬ ਤਹਿਸੀਲ ਟੋਹਾਨਾ ਤੇ ਗੂਹਲਾ ਅਤੇ ਰੱਤੀਆ ਬਲਾਕ, ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਗੰਗਾਨਗਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

(2) ਇਸ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਤਸਲੀਮ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨਾ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

(3) ਇਸ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਨੂੰ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ, ਗੈਰਮੁਲਕੀ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਕਰੰਸੀ ਅਥਵਾ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਖ ਕੇ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਪਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਜੁ ਇਸ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ "ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਤੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸਾਹ-ਘਾਤ

(ਭਾਸ਼ਨ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਐੱਮ.ਪੀ.ਨੇ, 6 ਸੰਤਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਬਿੱਲ' ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਅਰੰਭ ਹੋਈ: (ਅਸਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ)।)

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬਾ ਜੀਓ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਬੜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਾਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੰਦਾ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਭਾਸ਼ਨ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਇਕਮਨ ਹੋ ਕੇ, ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜਿਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀਓ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਿੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਾਂ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਗੰਦਾ ਆਂਡਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਭਾਗ, ਭਾਵੇਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੀ ਲੱਗਣ, ਓਹ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੰਦ ਪਿਆ ਮਾਰੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਾ-ਖਾਣ ਵਾਲੀ, ਅਭਕਸ਼ ਵਸਤੂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ-ਪਚਣ ਵਾਲੀ ਭੀ। ਕੋਈ ਸੂਝੀਵਾਨ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਵੀਰ ਤਿਆਗੀ: ਇਹ ਤਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਹਾਜ਼ਮੇ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਸ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ: ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਾਜ਼ਮਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਤਨੀ ਵੀ ਪ੍ਰਬਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤ੍ਰ, ਤਿਆਗੀ ਜੀ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੰਦੇ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਡ ਪੀੜ ਹੀ ਪਏਗੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ, ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ, ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ, ਅਤੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ, ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ-ਕਬੂਲਣ ਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਪ ਭਰੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦਾਈ ਕੁਚੱਜੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ, ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਤੀ ਉੱਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਠ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਇੰਜ ਮੁਲਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਵੀਰ ਤਿਆਗੀ: ਇਹ ਬੱਚਾ ਹਰਾਮੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ: ਹਰਾਮੀ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਪਾਪ-ਭਰੇ ਸੰਕਲਪ ਦਵਾਰਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਜਾਤ ਕੁਜਾਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦੀ ਉਪਜ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਸਾਹ-ਘਾਤ, ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ, ਵਿਚ, ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਕੜੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਏ ਗਏ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਜਿਹੜੇ ਲਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ 30-35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਪਾਜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ, ਜਨਤਾ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੱਜਣ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੁਣਨੀ ਤੇ ਸਮਝਣੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਕਥਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸਾਹ-ਘਾਤ ਦੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਸੁਣਾਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਵਿਸਾਹ-ਘਾਤ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ, ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਦਵਾਰਾ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬੇਪਨਾਹ ਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸਾਹ-ਘਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੱਤਰੂ ਹਨ। ਇਹ ਧੋਖਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਸੰਸਾਰ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਉਸ ਸਿੱਖ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਬਿਗਾਨਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਓਹ ਸਿੱਖ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: "ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਹ ਦਾਨ, ਭਰੋਸਾ ਦਾਨ।" ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦੂਜਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਅਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀ, ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਯ ਹਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਨ ਪਾਪ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ (ਆਦਿ ਪਰਵਮ, 74.25) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਯੋ ਅਨਯਥਾਸੰਤਾਤਮਾਨਮ ਅਨਯਥਾ ਪ੍ਰਤਿਪਦਯਤੇ,
ਕਿੰਤੇਣ ਨ ਕ੍ਰਤਮ ਪਾਪਮ ਚੌਰੈਣਾਤਮਾਪਹਾਰਿਣਮ॥

ਅਰਥਾਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੈ, ਪਰ ਬਚਨਾਂ ਦਵਾਰਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਪਾਪ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੁ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਚੋਰ

ਅਤੇ ਡਾਕੂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਹੀ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ 1929 ਦੀ ਹਿਮ ਰਿਤੂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਜਦੋਂ ਕਿ, ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉੱਤੇ ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲਈ ਪੂਰਨ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਘ ਦੀ ਉਸ ਠੰਡੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਰਦਗੀ ਵਿਚ, ਪੰਜ ਲੱਖ ਨਰ-ਨਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਕਿ ਲੰਡਨ ਦੇ 'ਟਾਈਮਜ਼' ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ,

"ਇਸ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਲਸੀ ਤੇ ਜਲੂਸੀ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕਾ ਲਿਆ।"

ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ, ਪੰਡਤ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ, ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ, ਚਬੁਰਜੀ, ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਤੇ ਕਬੂਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਮਤਲਬ ਦਾ ਮਤਾ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਨ 1947 ਤਕ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪਰੋੜਤਾ ਕਈ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੰਨ 1950 ਤਕ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅਮੰਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 1950 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਮਤੇ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿੱਖ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਵਿਸਾਹ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ 20 ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜ, ਆਪਣਾ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼, ਦੇਣ ਤਕ ਦੇ ਯਤਨ ਹੋਏ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਕਿ ਦਰਿਆ ਘੱਘਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚਨਾਬ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤਕ ਮਿੱਥਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੰਨ 1932 ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਗੋਲ-ਮੇਜ਼

ਕਾਨਫ਼ਰਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿ 'ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ' ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ, ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਓਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੋੜ ਲੈਣ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਠੋਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੇਣਗੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨ, ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਸਕਣ।

ਇਹ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਦੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਭਾਰੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫ਼ੌਰਨ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੇ ਹੱਥੀਂ ਹੋਈਆਂ।

ਹੁਣ ਤੀਜੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣੋ। ਸੰਨ 1946, ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਲਸਾ ਕਲਕੱਤੇ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਣ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ। 6 ਜੁਲਾਈ, 1946 ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਫੇ-ਕੁੱਟਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਗਏ:

"ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਲੂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਪੱਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਇਲਾਕਾ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਨਿੱਘ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਰਮਾਵੇ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਯਮਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਚੌਥੀ ਸਾਖੀ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1946 ਦੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਲੋਚਦੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹਨ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਧਾਨ ਨਿਸਚਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ

ਕਿ ਉਹ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਿਤ੍ਰੀ ਭੂਮੀ, ਅਥਵਾ ਸਿੱਖਸਤਾਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਘੱਗਰ ਤੇ ਚਨਾਬ ਵਿਚਲਾ ਇਲਾਕਾ, ਉਥੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ, ਨਾ ਭਾਰਤ ਤੇ ਨਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝਟਪਟ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਦੱਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ, ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਨ 1946 ਦੀ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਵੱਡੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਪੰਜਵੀਂ ਗੱਲ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1947, ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਵਿਚ ਮਿਸਟਰ ਜਿਨਾਹ ਨੇ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਉੱਘੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨਾਲ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਇਹੋ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਖਸਤਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਸਿੱਖਸਤਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਖਿਆ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਵੇ। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੇ ਦੇ ਹੀ, ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਛੇਵੀਂ ਕੜੀ ਇਸ ਕਥਾ ਦੀ ਇਉਂ ਹੈ:

9 ਦਸੰਬਰ, ਸੰਨ 1946 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕੰਸਟੀਚਿਊਐਂਟ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ, ਬਾਬੂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਕਤ ਹਨ:

"ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਐਲਾਨ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਣ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਅਸਾਡਾ ਬਚਨ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰੂਬਰੂ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੌਗੰਦ* ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਪਰਮ ਧਰਮ ਹੈ।"

ਜੋ ਲੋਕ ਰੱਬ ਦੇ ਭਉ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਝੂਠੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਸੌਗੰਦਾਂ ਰਾਜਸੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਗਤੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਾਂ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਮ ਉੱਡ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਦੰਡ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਉਥੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਵਾਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਸਿੱਖ, ਇਸ ਸਮੇਂ, ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਘੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।* ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ

*ਆਪਣੀ ਸੁਆਰਥ-ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਅਤੇ ਵੇਲਾ ਟਪਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਸੌਗੰਦਾਂ ਖਾ ਲੈਣੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। 16 ਮਾਰਚ, ਸੰਨ 1931 ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਦੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਇਕਰਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਗਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰਨਗੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜੋ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰ, "ਯੰਗ ਇੰਡੀਆ" ਮਿਤੀ 19 ਮਾਰਚ, 1931, ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: "ਸਰਦਾਰ ਮਧੁਸੂਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਇਕਰਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ। ਭਰਾਵੋ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਆਪੂੰ ਪਰਵਾਨ ਨਾ ਕਰਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵੱਧ ਭਰੋਸਾ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵਾਂ?....ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਚਨਾਂ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮਤੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਿੱਖ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੀ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਗੀ........ਸਿੱਖੋ, ਭਾਈਓ ਤੇ ਭੈਣੋ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਤੇ ਸੰਸੇ ਛੱਡ ਦਿਓ....ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੀ ਆਖਾਂ? ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਬਚਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰਾਂਗੇ।"

ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਉਤੇ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਨਿਹੱਥਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ "ਕਿ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ-ਜਾਤੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ।"

*"He who controls the past controls the future" _ George Orwell, in his book: "1884".

ਦੀ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਕਥਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੁ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਣ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਤਵੀਂ ਸਾਖੀ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। 12 ਮਈ, 1947 ਨੂੰ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ, ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ, ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ , ਨਵਾਬ ਲਿਆਕਤ ਅਲੀ ਖਾਂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ, ਲੰਡਨ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਗਏ ਤਾਂ ਜੁ ਉਥੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਫ਼ਿਰਕੂ ਅੜਚਣ ਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਜਦੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨੇਪਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਥ ਲਈ ਤਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁਖ ਨੇਤਾ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਪਿੱਛੇ ਠਹਿਰ ਜਾਣ ਤਦ,

> *"ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਵ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਪਾ ਸਕਣ।"*

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਬਿਲੰਬ ਦੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ, ਇਹ ਭੇਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਝਟ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਆ ਸਵਾਰ ਹੋਏ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਇਉਂ ਦਮਗਜਾ ਮਾਰਿਆ:

> *"ਸਿੱਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਕੁਝ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕੁਝ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਿਸਤਰਾ ਬੋਰੀਆ ਗੋਲ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਰਾਜਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲੈਣੇ ਜਾਂ ਮੰਗਣੇ ਹਨ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲੋਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।"*

ਹੁਣ ਅਠਵੀਂ ਤੇ ਅੰਤਲੀ ਸਾਖੀ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ, ਜੁਲਾਈ, 1947 ਵਿਚ ਅਣਵੰਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੈਠਕ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਮਤੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ:

"ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜੋ ਭਾਗ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬਾਨ੍ਹਣੂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਏ।"

ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਓਹੋ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਣੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਬਿੱਲ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਉਸ ਘਿਰਣਾ-ਭਰੀ ਕਥਾ ਦਾ ਹੀ ਅੰਤਮ ਅਧਿਆਇ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਥਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਸੁਣਾ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਨ 1950 ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਅਥਵਾ ਅਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"ਸਿੱਖ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਕਬੂਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਇਸ ਖਰੜੇ ਉਤੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਜੁ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸਮਝ ਲੈਣ ਕਿ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸਾਹ-ਘਾਤ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਉਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀਓ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋ ਦੁਰਗਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਧੱਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਫ਼ਰੰਗੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਸ ਦੁੱਖ ਭਰੇ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਥੁੜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਛੋਂਹਦਾ। ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਦੱਸਾਂਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਨ 1954 ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਤਦ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, "ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ।" ਸਿੱਖ

ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ।*

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਿੱਲ ਉੱਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। 21 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਜੱਜ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਹ ਵੰਡ ਸੰਨ 1961 ਦੀ ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੰਡ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨਾ ਤੋੜੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਹਜ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਜੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਲੱਕ ਤੋੜਨਾ ਸੀ। 'ਸ਼ਾਹ-ਕਮਿਸ਼ਨ' ਨੇ ਇਸ ਗੁਹਜ-ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ। ਜਿੰਨਾ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਪੰਜਾਬ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਸਰ ਬਣ ਸਕਿਆ, ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਤੇ ਹੱਕ ਖੋਹ-ਖਿੱਚ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਰਨੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉਚੇਰਾ ਹੈ ਉਹ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹਿੰਦੂ ਵੱਸਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਕਥਾ ਇਉਂ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਘੜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਕਰਨ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਐਵੇਂ ਇਕ ਚੋਪੜਿਆ-ਲੇਪਿਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਕ ਕੁਗਾਟੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ

---

*ਸੰਨ 1964 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ, ਦਿੱਲੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੁਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਉਹ ਮਦਰਾਸ, ਸੁਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਗੋਪਾਲਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਦ ਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਨ 1946 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ("Dear old Master ji") ਨੂੰ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣੇ ਜੁ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਲਹ-ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਕੇ ਲੈ ਲੈਣ, ਪਿਛੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਦਵਾਣਾ। ਮੈਂ ਮੁੜਨ ਉਪਰਾਂਤ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਇਹੋ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਹਾਂ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਉਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਉਤੇ ਅਸਾਡੀ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਰੱਖੀ।'

"ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਹਰਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕੀ ਵਾੜੀਐ ਰਾਤਾ ਰਾਮ॥
ਬਿਖੁ ਫਲਿ ਮੀਠਾ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਤਾਤਾ ਰਾਮ॥"

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧)

ਪਾਪ-ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀਓ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਉ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਪਾਪ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਆਲਯਾਂ ਦੇ ਉੱਚ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਅਨਿਆਇ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਦ ਹੀ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 20 ਜੁਲਾਈ, 1966 ਨੂੰ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ:

> "ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਅਦਾਲਤੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲਾਂ ਤੇ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉਤੇ ਰਾਜਸੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਅਯੋਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤੀ ਢੰਗ ਅਤੇ ਰਾਹ ਦੁਆਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ।"

ਮਾਨਯਵਰ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਭਲੇ ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਠ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ: "ਇਹ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਆਣਾ-ਬਿਆਣਾ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਲੋਕ-ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਛੇੜ ਬੈਠਾ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਫ਼ਿਰਕੂ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਧੱਕਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਮੈਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹੋਰ, ਇਹੋ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਰੱਹਸਯ ਹੈ! ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਿੱਧੜ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਲਾਕ। ਮੁੰਡੂਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ, ਆਤਮਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਚਤੁਰਪਾਦਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਪੰਚ ਦੇ ਵੀ ਚਾਰ ਪੈਰ ਹਨ,

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ। ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਰਾਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਹੁੰ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਨਾ ਪਛਾਣੀ ਜਾਵੇ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ।

ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਬਾਬਤ ਮੈਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵੱਲ, ਇਸ ਲੋਕ-ਸਭਾ ਵੱਲ ਕੁਝ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੋਕ-ਸਭਾ ਮਹਾਨ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸਿੱਖ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਦੋ-ਚਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰ ਇਥੇ ਭੇਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਇਹ ਦੋਂਹ-ਚਹੁੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਿਛਲੇਰੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸੁਣੇ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਲੋਕ-ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਖ਼ਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਰੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨ?

ਹੁਣ ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸ ਅਜ਼ਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤਕ ਨਿਰਪੱਖ ਵੀ। ਪਰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਹੋਏ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਈ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਲਾਰਡ ਬੀਵਰਬਰੁਕ, ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਾਲਡਵਿਨ ਨਾਲ ਖੜਕ ਪਈ ਸੀ ਤਦ ਬਾਲਡਵਿਨ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਬਾਰੇ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ:

> ***"ਪ੍ਰੈਸ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੰਜਰਾਂ ਤੇ ਕੰਜਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਭ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ।"***

ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤੇ ਨੰਬਰ 2, ਜਿਹੜਾ ਕਿ 20 ਜੁਲਾਈ, 1966 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਹੈ, ਸਮਝ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਤਾ ਇਉਂ ਹੈ:

> "ਸਿੱਖ ਨਿਸਚੈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ, ਹਰ ਐਸੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਤੇ ਗੌਰਵ-ਰਹਿਤ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ।"

ਉਹ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਫ਼ੌਰਨ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੁ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਭਰਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਸਕਣ:

(1) ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਇਲਾਕੇ, ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ, ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋੜੇ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅੰਬਾਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਸਣੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਪੰਜੌਰ, ਕਾਲਕਾ ਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਸਦਰ ਦੇ, ਅਤੇ ਊਨੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਤਹਿਸੀਲ, ਅਤੇ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਦਾ 'ਦੇਸ਼' ਨਾਮ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਸਰਸੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ, ਗੂਹਲਾ ਸਬ-ਤਹਿਸੀਲ, ਸਣੇ ਟੋਹੜਾ ਅਤੇ ਰਤੀਆ ਬਲਾਕ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਬਲਾਕ, ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਨਗਰ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਝਟਪਟ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸਿੱਖ ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ, ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖਸਤਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹੋਣ।

(2) ਇਸ ਨਵੇਂ ਨਿਰਮਤ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੀ ਕਿ, ਸੰਨ 1950 ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ।''

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਜੀਓ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਨ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਿਧਾਨਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਿਸ ਦਵਾਰਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਪੂਰਤੀ ਹੋਵੇ। ਮਾਨਯਵਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵੀ ਜੀਓ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ

(27 ਅਕਤੂਬਰ, ਸੰਨ 1969 ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਉਤੇ, ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. (ਭੂਤਪੂਰਵ, ਐਮ.ਪੀ.) ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਅੰਕਤ ਹੋਈ ਸਪੀਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ।)

ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ "ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ।"

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਇਹ ਠੀਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਊ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਨੀ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕਿ

"ਮਨੁ ਸਚ ਕਸਵਟੀ ਲਾਈਐ, ਤੁਲੀਐ ਪੂਰੈ ਤੋਲਿ॥"

ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਜੋ ਸੱਚ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ, ਅਯੋਗ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਅੰਤਮ ਵਸੀਅਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ, ਲਗਭਗ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਮ ਵਸੀਅਤ ਸ਼ਹੀਦ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ, 1 ਅਗਸਤ, ਸੰਨ 1969 ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਰਹੇ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵਸੀਅਤ ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ, ਅਜੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਅਧਿਅਕਸ਼ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਇਸ ਵਸੀਅਤ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਹੀ ਗਵਾਹੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਬਾਰੇ, ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਇਸ ਵਸੀਅਤ ਵਿਚ ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਉਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ:

"ਬੀਤੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ

ਲਈ ਘੋਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਜੀਵਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।''

''ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਥ ਅਜੇ ਵੀ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਗਿਰਾਵਟ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਥ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਉਤੇ ਦੰਭੀ ਸੰਤ, ਮਹੰਤ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਦੋਖੀ ਛਾ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੌਰਵ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਲਿਤਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।''

''ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਮਰਨ-ਬਰਤ ਅਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸੜ ਮਰਨ ਦੇ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਾਇਰਤਾ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜ ਕੇ, ਪੰਥ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਜੱਫਾ ਪਾਈ ਰਖਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।''

''ਇਸ ਦੰਭ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ, ਕੁੰਭ, ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।''

''ਪੰਥ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਜੋ ਅੱਜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।''

''ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਜੋ ਅੱਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।''

''ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਧਾਂ, ਮਹੰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਗ਼ੱਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਖ਼ਾਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਾਂ ਦੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਚ ਲਈ ਹੈ।''

''ਇਹ ਕੂੜ ਦੀ ਮੱਸਿਆ, ਅਤੇ ਦੰਭ ਦਾ ਜਾਲ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ ਦਿੱਤਿਆਂ ਹੁਣ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਅਰਦਾਸੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ, ਪੰਥ ਦੇ ਮੁੜ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਪ ਬਿਨਾਂ ਸੀਸ ਦਿੱਤਿਆਂ ਧੋਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।''

''ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ, (ਸੰਤ) ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੰਭੀ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਅਗਨੀ-ਕੁੰਡ, ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਹੂਤੀਆਂ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ।''

''ਗੁਰੂ ਤੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਤੋਂ ਭਗੌੜਾ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।''

''ਹੁਣ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੰਘ, ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਦੇ

ਕੇ, ਪੰਥ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗ਼ੱਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪਰਾਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੁ ਪੰਥ, ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦ ਪੰਥ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਵੱਲ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਸਕੇ।"

"ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮੈਂ ਅਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ।"

"ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਪਛਾਨਣ। ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ (ਸੰਤ) ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਅਗਨੀਕੁੰਡ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਫੂਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ।"

"ਪੰਥ ਦੇ ਮਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨਾਲ ਯਥਾਯੋਗ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏ, ਦੰਭ ਅਤੇ ਪਖੰਡ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਅਗਨੀ-ਕੁੰਡ, ਢਾਹ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।"

"ਸੰਗਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰੀ ਤੁੱਛ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਦੀ ਬਾਹੁੜੀ ਕਰਨ।"

"ਸੰਪੂਰਨ ਪੰਜਾਬ, ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ!"

"ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ, ਅਮਰ ਰਹੇ!"

"ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ।"

ਅਧਿਅਕਸ਼ ਜੀਓ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ।

1. ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਲਖ਼ ਜਿਹੜੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ, ਜਿਉਂਦੇ ਸੜ ਮਰਨ ਦੇ ਅਰਦਾਸੇ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ, ਕਾਇਰ, ਦੰਭੀ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਭਗੌੜੇ ਅਖੌਤੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ, ਪੰਥ ਦੇ ਉੱਜਲ ਮੁਖ ਉਤੇ ਮਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਧੋਤੀ ਜਾਏ।

2. ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਬਲੀਦਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੁ ਜਿਹੜੇ ਝੂਠੇ ਦਾਅਵੇ, ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜਾ ਆਦਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਉਤੇ ਮੁੜ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇ, ਉਹ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

3. ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਇਰ, ਦੰਭੀ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਗ਼ੱਦਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸੜ ਮਰਨ ਦਾ

ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰ ਛੱਤ ਉਤੇ "ਅਗਨੀ-ਕੁੰਡ" ਬਣਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦੇ, ਗੀਦੀਆਂ ਵਾਂਗਰ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਉਂ, ਪੰਥ ਦੇ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਦਿੱਬ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੀਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। (ਰੌਲਾ ਤੇ ਵਿਘਨ)

4. ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਪੰਥ, ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਹਿਤ, ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਮਰਦ, ਇਸ ਸਿੰਘਊ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਇਥੇ ਅੱਜ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ, ਜੁਲਾਈ, 1969 ਵਿਚ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਮ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਧਰਮ-ਹੇਤ ਸੀਸ ਦੇਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤ, ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਪਬਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿ ਉਹ ਦੰਭ ਤੇ ਪਖੰਡ ਦੇ 'ਅਗਨੀ-ਕੁੰਡਾਂ' ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇਵੇ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਇਹ "ਤੰਦੂਰ" ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੌਰਵ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਉੱਜਲ ਕੀਰਤੀ ਉਤੇ ਧੱਬਾ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਜੁ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹ ਰਲ ਕੇ, ਪੰਥ ਦਾ ਵਕਾਰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੀਸ ਦੇਣ। ਇਸ 'ਸੰਤ' ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਾਖੰਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ-ਠੋਕਾ ਹੈ।'

ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ, ਸੰਨ 1969 ਨੂੰ, ਰਈਆ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਉਹੋ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਈ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ, ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗਰ ਤੋੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰਾਂਤ, ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਉਹ ਅਖੰਡ ਮਰਨ-ਬਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਅਤੇ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਉੱਤੇ ਖੇਡ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਖੰਡ ਮਰਨ-ਬਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ ਤਦ ਕੋਈ ਮਾਈ ਭਾਈ ਨਾ ਤਾਂ ਅਮਨ ਭੰਗ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਵੇ।

9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ, ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਆਦਮੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ

ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਪਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ, ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਰਪਟ ਵਿਚ, ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਕਿ 'ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਮ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਖੰਡੀ ਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ ਸਾਧ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।' ਹੋਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ 'ਮੌਜੂਦਾ, ਅਕਾਲੀ-ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਗਠ-ਜੋੜ ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪੰਥ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ'। ਰਪਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ-ਲਿਖਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ 'ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।' ਜਿਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ (ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) ਇਹ ਝੂਠ, ਖੁੱਲ੍ਹਮ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 29 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮੈਂ (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ) ਨੇ, ਫੇਰੂਮਾਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਭੜਕਾਊ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ (ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ, ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਕੋਲ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਚੁੱਪ-ਚਾਪ, ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ), ਉਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਲੱਭਣਾ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਉਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਊਜਾਂ ਲਾ ਸਕੇ?

ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਛੋਟਾ ਸੰਤ' ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ 'ਵੱਡੇ ਸੰਤ' ਸਾਧ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਨੂੰ, ਗੰਗਾਨਗਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ਼ਾਰਾ, ਸਪਸ਼ਟ, ਬਿਆਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ, ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਹੋਈ ਰਪਟ ਵੱਲ ਹੈ।

ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਨੇ, ਇਹ 'ਭੇਤ' ਇਕ 'ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਬਨਾਮ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ'(ਸੰਤ) ਵਿਚ ਖੋਹਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

12 ਅਗਸਤ ਨੂੰ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਰਪਟ ਬਾਬਤ ਕਾਰਵਾਈ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ, ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਉੱਕਾ ਕਲਮਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੁ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਕਿ, ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਮਤਾ ਪਕਾ ਰਹੀ ਹੈ।

12 ਅਤੇ 13 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਐਨ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਕ ਧਾੜ ਨੇ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਘਰ

ਕਿ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਐਕਟ', ਦਫ਼ਾ 9, ਹੇਠਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

15 ਅਗਸਤ, ਸੰਨ 1969 ਨੂੰ, ਪੂਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ, ਜਿਵੇ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹੋ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਅਖੰਡ ਮਰਨ-ਬਰਤ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ।

16 ਅਗਸਤ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਲਗਾਤਾਰ ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ, ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਸਾਧ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਇਹ ਸਾਧ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜੁੰਡੀਦਾਰ, ਇਹੋ ਕਹੀ ਜਾਣ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਲੀਡਰੀ ਉਤੇ ਇਸ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੱਦੀ, ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੇ ਨਿਹਚਲ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਨਸੰਘ-ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ, 'ਪੰਜਾਬ, ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਐਕਟ' ਦੀ ਦਫ਼ਾ 9, ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਸਾਧ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੱਫਾ ਤੇ ਅਜਾਰਾਦਾਰੀ ਸਥਿਰ ਤੇ ਬਰਕਾਰਾਰ ਰਹੇ।

ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫ਼ਤੇ, ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਅਗਨੀ ਕੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਦੋਵੇਂ ਸਾਧ, ਛੋਟਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਸੰਤ, ਭਾਰੀ ਖ਼ੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਕਰਵਾਉਣਗੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਇਹ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ, ਫੇਰੂਮਾਨ ਲੈ ਜਾ ਕੇ, ਅਗਨੀ-ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ. ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੜੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ-ਗਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਘੱਟ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ।

ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ, ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐਵੇਂ ਕਾਗ਼ਜ਼ੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਰੱਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਆ,

ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ।

25 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਹ ਇਤਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਗ਼ਸ਼ੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਮੁਤਵਾਤਰ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਮੇਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਦਾ ਭਰਿਸ਼ਟ ਪਰਛਾਵਾਂ ਮੇਰੇ (ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ) ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।'

ਇਹ ਗੱਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

27 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ, ਆਪਣੀ ਜੁੰਡਲੀ ਸਮੇਤ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮਰ ਰਹੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਹਿਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਕਲਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਐਸੀ ਵਰਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਝਟਪਟ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪੂਰੇ 48 ਘੰਟੇ, ਦੋ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁੜ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਹਾਲ ਹੋਈ। ਇਉਂ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਇਹ ਅੰਤਮ-ਇੱਛਾ, ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਨਾਪਾਕ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਾ ਪਵੇ, ਪੂਰੀ ਹੋਈ।

"ਰਖ ਲੀ ਮਿਰੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਬੇਕਸੀ ਕੀ ਸ਼ਰਮ।"

27 ਅਕਤੂਬਰ, ਸੰਨ 1969 ਨੂੰ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ, 74 ਦਿਨ ਅਖੰਡ ਮਰਨ-ਬਰਤ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਉਪਰਾਂਤ, ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਆਤਮਾ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੀ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤਕ, ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਉਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ

"ਸੇਵਕ ਕੀ ਓੜਕਿ ਨਿਬਹੀ ਪਰੀਤਿ॥"

ਉਸ ਵੇਲੇ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤਕ, ਸਦਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਕਿ ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਾਕਫੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਧੱਕਮ-ਧੱਕੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ

ਵਾਰਸਾਂ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਸਿੱਧੇ ਪੁੱਠੇ ਰਾਹਾਂ ਥਾਣੀਂ, ਰਾਤੋ-ਰਾਤ, ਪਿੰਡ ਫੇਰੂਮਾਨ ਲੈ ਜਾ ਕੇ, ਅਗਨੀ-ਭੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸਫਲ ਜਤਨ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫ਼ੇਰੂਮਾਨ, ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ' ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ-ਹਿਤ ਸੀਸ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੱਫਾ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੀਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਰਦਾਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਵੀ, ਨੀਚ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗਰ, ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ਭੰਗ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੁ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਦ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ, ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਅੰਤਮ ਮੱਥਾ ਵੀ ਨਾ ਟੇਕਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿੱਧ ਅਧਿਕਾਰ, ਮੁਗ਼ਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਜਨ ਸੰਘ-ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੋਹਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਅੰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਪੂਜ ਕੇ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫੇਰ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ, ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ, ਅੰਗੀਠੇ ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਚਲਾਕੀ, ਧੋਖਾ, ਫ਼ਰੇਬ, ਸਿਆਸੀ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀ ਇਸ ਘੋਰ ਅਪਰਾਧ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੁਦਾਖ਼ਲਤ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਛਿਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ:

ਕਰੀਬ ਹੈ ਯਾਰੋ ਰੂਜ਼ੇ ਮਹਿਸ਼ਰ,
ਛੁਪੇਗਾ ਕੁਸ਼ਤੋਂ ਕਾ ਖ਼ੂਨ ਕਿਉਂ ਕਰ,
ਜੋ ਚੁੱਪ ਰਹੇਗੀ ਜ਼ਬਾਨੇ ਖ਼ੰਜਰ,
ਲਹੂ ਪੁਕਾਰੇਗਾ ਆਸਤੀਂ ਕਾ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਟਵਾਰਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ: ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ 'ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ' ਦੇ ਜਗਤ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸ-ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 'ਰੀਡਰ' ਦੀ ਉਚ ਪਦਵੀ ਉਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਹਨ, ਨੇ ਇਕ ਲੇਖ 'ਸਚਿੱਤਰ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ' ਦੇ ਅਗਸਤ, 75 ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਹੋਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ (ਵੇਖੋ 'ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ') ਨੇ, ਪਿਛਲੇਰੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿਰਮੂਲ ਜਿਹਾ ਭਰਮ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ 'ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ' ਸਿਆਣਪ ਕਰਦੇ, ਤਦ ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ।

'ਸਰਸੇ ਵਾਲੇ ਸ: ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ' ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਕੱਚੇ ਖਿਆਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ, (ਵੇਖੋ, ਸਪੋਕਸਮੈਨ)।

ਪ੍ਰੋ: ਜੀ ਇਹ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਜ ਕੇ ਵਾਹ ਲਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਣਦੀ ਕਿਵੇਂ?

ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਨਿਸ਼ਕਲੰਕਤ ਆਭਾ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ (ਵੇਖੋ, ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ) ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਹਿਤ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਤਰਕ-ਸਿਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋ: ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਤੱਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

(ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ) "ਮਿ: ਜਿਨਾਹ, ਲਿਆਕਤ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਸ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ.....ਵਿਚਕਾਰ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ..... ਗੱਲਬਾਤ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋਈ। ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਗਿਆ:

1. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸਟੇਟ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

2. ਇਸ ਦੀ ਸੈਨਾ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ।

3. ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਣੇ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ. ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਧੀਨ ਹੋਣ।

4. ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਛੱਡ ਦੇਣ।

.......ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੇਖਕ (ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ, ਜੇਕਰ ਕਦੀ ਚਾਹੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ 'ਨਹੀਂ' ਵਿਚ ਸੀ।......ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਟੁੱਟ ਗਈ।''

ਇਹ ਤਾਂ ਤੱਥ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ''ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ (ਵੇਖੋ, 'ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ') ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪ੍ਰੋ: ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਜੋ ਗੋਹਜ-ਅਰਥ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਭੂਮਿਕਾ, ਇਉਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ:

''ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਐਕਟਨ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਮੱਚੀ ਧੂੜ (Sic) ਬਹਿ ਜਾਵੇ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।''

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ 'ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ' ਐਕਟਨ ਨਾਮ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਐਕਟਨ ਨਾਮ ਦਾ ਫਿਰੰਗੀ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਐਵੇਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਯਭੁਲੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੀਤੀਵੇਤਾ ਲਾਰਡ ਐਕਟਨ (1834-1903) ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਂਮਬ੍ਰਿਜ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ 'ਇਤਹਾਸਕਾਰ' ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਤਵਾਰੀਖ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਬੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ, ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਲੇਖ, ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ, ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਗਰੰਥ, History of Liberty ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸੱਧਰ ਉਸ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। *'ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਰਹੀ'* ॥ ਉਸ ਲਾਰਡ ਐਕਟਨ ਨੂੰ, ਸੰਨ 1947 ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਘੁਸੇੜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੀ ਮੱਸਿਆ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ 'ਵਾਹ ਵਾਹ' ਲੈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ

ਪਰ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਨੂੰ, ਜੇਹੋ ਜੇਹੀ ਇਹ ਹੈ, ਚਾਰ ਚੰਨ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੀ। ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਗਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕਿਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖੈਰ, ਇਸ 'ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਐਕਟਨ' ਦੇ ਪਰਵਚਨਾਂ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ ਸੰਨ 1947 ਦੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਕਰਦੇ, ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ, ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਆਏ, ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

'(ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਦੀ) ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ-ਜਨਕ ਸੀ।'

ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਮੇਰੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ, 'ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ' ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅੰਦਰ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਬੜੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਟਾਟਾ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਆਡਰਹਿਣ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤ੍ਰਿੰਨ ਕਾਲ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕਾਰਖਾਨੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣ ਲਈ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਢੁੱਚਰ ਡਾਹੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਕੋਲ ਡਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿ: ਜਿਨਾਹ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਮੰਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੰਗਣਾ ਲੁੱਚਪੁਣਾ ਸੀ ਤੇ ਦੇਣਾ ਪਾਗਲਪਨ।

(1) ਮਾ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਲਿਖਤੀ ਇਕਬਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਢੁੱਚਰ ਡਾਹੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੁ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਹੋ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਭਰਾ ਕਦੇ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੰਦੀਵਾਨ ਬਣ ਕੇ, ਹਿੰਦੁਤਵ ਦੇ ਸਾਗਰ

ਵਿਚ ਲੂਣ ਦੀ ਡਲੀ ਵਾਂਗ ਖੁਰ ਜਾਣ। ਸੋ, ਉਹੋ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਗੇ *'ਜੋ ਅਨੂਰੂਪਿਓ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ ਹੋਇ ਰਹੀ ਸੋ ਬਾਤ'*। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਦੇ 11 ਅਕਤੂਬਰ, ਸੰਨ 1962 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਕ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ, 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣੇਗਾ'। ਉਸ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ:

"ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੇ ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਮੈਂ ਹੀ ਸਾਂ।" (ਸਫਾ 2)

ਜਾਦੂ ਉਹ ਜੋ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲੇ!

(2) ਪ੍ਰੋ: ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ, ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ, ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕੋਈ ਇਕ ਮਿਸਾਲ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਕੇ, ਦੱਸਣ (ਸਿਵਾਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਰੰਟਾਂ ਉਤੇ ਸੱਜਾ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾ ਕੇ, 'ਸਰਕਾਰ ਖਾਲਸਾ' ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ), ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਰਾਜਯ (State) ਨੇ, ਆਪਣੀ ਸੀਮਾ ਅੰਦਰ, ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਰਾਜ-ਸ਼ਕਤੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਉਭਰਨ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਘੁੰਡ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੰਗ, ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਕੋਲੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕ ਚੰਗੇ ਇਸਪਾਤ ਦੀ ਛੁਰੀ, ਤਿੱਖੀ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਹਰਗ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਛੁਰੀ ਦਾ ਦਸਤਾ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦੇਣ, ਤਾਂ ਜੁ ਜਦੋਂ 15 ਅਗਸਤ, ਸੰਨ 1947 ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਦਿਲੀਓਂ, ਸ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਟੈਲੀਫੂਨ ਪੁੱਜਣ ਸਾਰ, ਸਿੱਖ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰ ਦੇਣ। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਕਰੂਰ, ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ-ਪੂਰਤ ਮੰਗ ਬਾਬਤ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਨਸਲਾਂ (ਜੇ ਕੋਈ ਬਚ ਰਹੀਆਂ) ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਗ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਬੜਾ 'ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸੀ।'

ਜੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਦੇ ਮੁਦਈ ਸਨ ਅਤੇ ਐਵੇਂ ਭੋਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾ ਰਹੇ, ਤਦ ਜਦੋਂ ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ, ਤਦ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਬਣਾ ਦੇਣ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ, ਘੱਟ ਵੱਧ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਇਉਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਛ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਸੀ:

'ਸਿਖਨ ਸਿਉਂ ਮੇਰਾ ਠਾਠਾ ਬਾਗਾ, ਅੰਤਰ ਅਵਰ ਬਿਉਹਾਰਾ।'

ਸੰਨ 1947, ਮਈ-ਜੂਨ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹੇਠਾਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤ੍ਰਬਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਇਸ ਬਾਰੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਤਜਰਬਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਸੁਖਾਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਮੁਸਕਰਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਤ੍ਰਬਕਣਾ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਦੇ ਸਾਰ, ਪਹਿਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ, ਮਾਲ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ, ਸਭ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਲਿਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।'' ਮਿ: ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚਕਸ਼ਨ-ਬੁੱਧੀ ਉਤੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦੋ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਕੋਲ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ: ''ਹੀਂ, ਹੀਂ, ਹੀਂ, ਹਾ, ਹਾ, ਹਾ, ਹਾ।''

ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ 'ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ' ਦੇ ਮੁਤਾਲਬੇ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਉਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਮੈਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ' ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਤੇ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਅਖੰਡ ਅੰਗ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਉਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੜਕ ਉਠੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਤੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ' ਜਦੋਂ ਚਾਹਵੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਗਧਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਅਸਾਨੂੰ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਐਸਾ ਕੁਹਾੜਾ ਕਿਵੇਂ ਫੜਾ ਦੇਣਗੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੁਰਛੇ ਲੀਡਰ, ਜਦੋਂ ਚਾਹੁਣ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਸਕਣ? ਸਿਆਣਪ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ

ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਈਏ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਬਾਕੀ ਸਭ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਖੰਡ-ਖੰਡ ਕਰਨ ਉਤੇ ਤੁਲ ਜਾਣ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ, ਇਸ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ, ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਲੜਦੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਤਦ, ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਭਲਾ ਮਾਣਸ ਅਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਹੋਮਲੈਂਡ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਭਰਾਵੋ ਆਓ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ। ਹੋਰ, ਕੁਝ ਚਿਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ (ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਨਾਮ-ਸੰਸਕਰਣ 'ਬਰਕਣ' ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ) ਦਸਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ-ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਕਮਰਕਸੇ ਕਰ ਲਵੇ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ, ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਦਾਸ ਖਿਮਾ ਦਾ ਜਾਚਕ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਥ ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ ਹੈ।' ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਰੂਸ ਵਿਚ, ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।' ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਦਹੁੱਥੜ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਓਏ ਭੋਲਿਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਰੂਸ ਵਿਚ ਐਵੇਂ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਵਿਚ ਰੂਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵੋਟਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਂਜ ਕੋਈ ਰਿਆਸਤ ਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੇ, ਜੇ ਸਣ-ਬੱਚਾ ਘਾਣੀ ਨਾ ਪੀੜਿਆ ਜਾਵੇ! ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਕਿਹੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਰਹੇ ਹਾਂ?'

ਮੈਂ ਬੜਾ ਹਠ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਉਲੀਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮਤਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਸਾਰੀ 'ਬਰਕਣ' ਬੜ-ਬੜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, 'ਇਹ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਤੱਤੇ ਸੁਭਾ ਦਾ ਜ਼ਿੱਦੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਿਭ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।'

ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਣਾ ਵਰਤਣਾ ਸੀ, ਵੱਰਤ ਗਿਆ, ਪਰ ਹੁਣ, ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ-ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਹੀ ਸੇਧ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ, 1947 ਦੇ ਉਸ ਪਾਪ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਉੱਗਰ ਪਾਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਿਚ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਅਜਾਈਂ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਇੱਕ ਲੱਖ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਸਤ ਭੰਗ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਦੋ ਅਰਬ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਖੁਹਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਦੋ ਸੌ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੱਥੋਂ ਗੁਆ ਲਏ ਗਏ, ਤਾਂ ਜੁ 'ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ' ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਅਤੇ

ਸ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੌਧਰ ਨੂੰ ਆਂਚ ਨਾ ਆਵੇ।

ਜਿਹੜੇ ਅਸਾਡੇ 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ', 'ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ', ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਅਸਾਡੀਆਂ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਆਕੀ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਬੰਦ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਕਠਿਨ ਭਾਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਭਉ ਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਡਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਸਿੱਖ-ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਸ਼ਟਾਤਮਾ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪਕੜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਉਚੇਰੇ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਭਰਤਰਿ ਹਰਿ ਨੇ 'ਨੀਤਿਸ਼ਤਕਮ' ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ: ***'ਗਯਾਨਲਵ ਦੁਰਵਿਦ ਘਦਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਪਿਤਮ 'ਨਰੰ ਨ ਰੰਜਯਤਿ।'*** ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ ਕੇ ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਪੰਡਿਤ ਬਨੇ ਹੂਏ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਸ੍ਵੈਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਭੀ ਅਸਮ੍ਰਥ ਹੈਂ।'

ਅਸਾਡੀਆਂ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਹੋ ਹੀ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾਈ ਜਾਉ, ਹਿਲਾਈ ਜਾਉ, 'ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣ'। ਇਹ ਕਲਪ ਬਿਰਖ ਆਪੇ ਜ਼ਰਜ਼ਰਾ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਬਾਲਣ ਤੇ ਸ਼ਤੀਰੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਤਦ ਇਹਨਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਘਾਲ ਥਾਇਂ ਪਵੇਗੀ।

ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। 'ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜਿਸ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ'। ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ (ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ):

ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ ਨਾਥ ਕਾ ਕਰੀਏ, ਮਰਨ ਜੀਵਣ ਅਸਧੁਜ ਪੈ ਧਰੀਏ।''

ਅਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ 'ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ' ਦੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ 'ਨਾਥ' ਅਤੇ 'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਸਾਮਰੱਥ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੀ ਤੁਕ ਹੁਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

'ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ ਨਾਥ ਕਾ ਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ, ਰੱਬ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਡਰੀਏ।'

ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ*-

ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ, ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ। ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਣਦਾ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ 15-20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਾਅਰਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਸਾਲ 1969 ਵਿਚ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਪੰਥ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਭਰਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਗਡੰਡੀ 'ਤੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਗਏ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਅਕਾਲੀ ਦੱਲ ਨੇ ਪਾਈ, ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਉਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ – ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ। ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਾਂ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਜਿਹੜੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰੀ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਇਕੋਐਨਲਿਸਟ ਜਾਂ ਐਕਸਪਰਟਸ ਇਨ ਸਾਇਕੋਲੋਜੀ। ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ। ਉਹ ਜੋ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾਂ ਇਸ ਦੀ ਤਾਇਦ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਜਿਹੜੀ ਕੌਮ, ਜਿਹੜਾ ਜਥਾ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਕ ਭਾਵ ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਬੜਾ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭੈਭੀਤ ਹੈ। ਸੱਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਵੱਢਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੂਗਾ। ਸ਼ੇਰ ਤਕ ਵੀ ਇਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਇਹ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੂ। ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਉ, ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮਿਲੋ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰਦਾ ਮਾਰਾ ਪੂਛ ਦਬਾ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜਾਨਵਰ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੁੱਤਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਵੱਢਦਾ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਭੌਂਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਡਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਇੱਟ ਨਾ ਮਾਰੇ ਚੱਕ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਡਾਂਗ ਨਾ ਮਾਰੇ ਚੱਕ ਕੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ (ਹਾਸਾ....) ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਗੱਲ

*ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ 1979 ਵਿਚ ਸਿਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਸੰਮਪਾਦਕ)

ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਡਿਤ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ, ਜਿਥੇ ਜਾਉ ਕਹੋ—ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ—ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਅਮਰ ਰਹੇ! ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕੋਈ ਮਨ-ਭੈ ਜਿਹਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਭੈ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਲੀਡਰ ਹਨ, ਮਹਾਨ ਆਗੂ ਉਹ ਸੋਚਣ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਭੈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਸੋਚਣੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਭੈ ਹੈ? ਜਿਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ। ਇਕ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਜਿਹੜੇ ਲੜਾਈ, ਜੰਗ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਸ਼ਤਰੂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਈਏ। ਉਹ ਪ੍ਰਗਤੀ, ਉਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਡਿਫੈਨਸ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪਸਪਾਹ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾਈ ਜਾਣਾ ਇਹ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਅਰਥ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਹਿੰਦੂਓ ਭਰਾਵੋ! ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਨਾ ਮਾਰਨਾ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ (ਹਾਸਾ....) ਹੱਸੋ, ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਮੁੰਡਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੱਲ ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਸੂਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਯਾ ਜਿਸ ਦੁਰਗਤੀ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਕੌਮ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦੁਰਗਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ, ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਕੌਮ ਨੇ ਦੂਜੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਦੁਬੇਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਯਾ ਦਸਿਉ ਬਣਾ ਕੇ, ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ, ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ, 3-4 ਢੰਗ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਹੋਏ ਪਿਛਲੇ 2000 ਸਾਲ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਇਕ ਹੈ ਪਹਿਲਾ ਢੰਗ, ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਰਕੱਢ ਲੀਡਰ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਲੱਗਦਾ ਇਹ ਫਲਾਣਾ ਲੀਡਰ ਗੱਲ ਐਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਿਹੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਫੜ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣੇ। ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਿਹੜਾ ਹਰਬਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦਾ, ਉਹ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਆਪੇ ਪਿਛਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਹੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਡਰ ਕੇ ਦਬੜੂ-ਘੁਸੜੂ ਬਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਕੋਈ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਸਦਾ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵੋ। ਪੁਲੀਸ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, ਦਸ ਨੰਬਰ ਦੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਕੁੱਟੋ-ਮਾਰੋ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕੋਈ ਬਾਤ ਕੁੱਟੋ-ਮਾਰੋ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਫਿਰ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ 15-20, ਫਿਰ ਲੋਕ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਫਲਾਣੇ ਦੀ ਘੋੜੀ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਉਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕੱਢੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੰਨੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਗੁਰ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਗੁਰ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਦੂਸਰਾ ਗੁਰ ਹੈ ਦਬਕਾਉਣਾ, ਯਰਕਾਉਣਾ, ਭੈਅ-ਭੀਤ ਕਰਨਾ। ਤੀਸਰਾ ਗੁਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੋਂ ਨਿਤਾਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਤਾਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮੀ-ਕਮੀਣ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤਾਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਣਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣ ਦੇਂਦੇ। ਆਪੇ ਨਿਤਾਣੇ ਹੋ ਗਏ! ਰਹਿ ਕੀ ਗਿਆ? ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਖੋਹ ਲਵੋ, ਲੈਂਡ ਸੀਲਿੰਗ ਲਾ ਦਵੋ, ਟੈਕਸ ਵਧਾਈ ਜਾਉ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਉ। ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਦਾ ਭਾਅ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 4000 ਦਾ ਟਰੈਕਟਰ ਹੈ, ਉਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰ ਦਿਉ। ਕਰ ਲਉ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ, ਲੱਗੇ ਰਹੋ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਮਾਈ ਜਾਉ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਮਾਉਣਾ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਵੇ! ਕਣਕ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਜਾਉ, ਕੀਮਤ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨੀ ਹੈ! ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਖਰਚ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਚੁਆਨੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਹੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਯਾਦ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਇਸ ਪਰਾਈਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀਮਤ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਦੇ ਹੋ?" ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਬਿਊਰਾ ਜਿਹਾ, ਇਹ ਏਨਾ ਏਨਾ ਫਲਾਣਾ-ਫਲਾਣਾ। ਏਨਾ ਰੇਹ, ਏਨਾ ਪਾਣੀ, ਏਨਾ, ਏਨਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਕ ਆਇਟਮ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਮੈਂ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਉਹਦਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਲੀਡਰ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਹੜਾ ਆਇਟਮ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਜਿਸ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇ ਕੋਲ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਆਈਟਮ ਬਣਾ ਕੇ ਗਿਣਦੇ ਹੋ ਨਾ? ਉਸ ਤੇ ਏਨਾ ਪਾਣੀ ਲੱਗਾ,

ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੇਹ ਲੱਗਾ, ਏਨਾ ਖਰਚ ਆਇਆ, ਉਹ ਖਰਚ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਕਣਕ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਏਨਾ ਖਰਚ ਆਇਆ ਹੈ ਇਉਂ ਗਿਣਿਆ ਨਾ ਤੁਸੀਂ? ਇਹ ਆਇਟਮ ਤੁਸੀਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਭਈ ਇਕ ਮਣ ਕਣਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੰਜ ਜੀਅ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਿਉ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਹਲ ਵਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਮਜ਼ਬੀ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਦੋ ਘਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਚੰਗੇ ਤਕੜੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗਾਈਆਂ, ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਣ, ਘਰ ਇਕ-ਅੱਧੀ ਨੂੰਹ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜੀ ਗਾਈਆਂ-ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੀ ਫਿਰੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ-ਰਾਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਭਰ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣ, ਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਹਾੜੀ ਦਾ ਜਾਂ ਵਾਢੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਜਾਂ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਉਹ ਐਕਸਟਰਾ ਖਰਚ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਪਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ।'' ਕਹਿੰਦਾ ''ਮੈਨੇ ਆਪ ਕੀ ਬਾਤ ਸਮਝੀ ਨਹੀਂ।'' ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੋਹਰਾਵਾਂ?'' ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ''ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੇ 5 ਆਦਮੀ ਇਹ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਪਾਉ। ''ਅੱਛਾ? ਯਹ ਬਾਤ ਆਪ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਕਾਮ ਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੂਆ, ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਕਾਮ ਤੋ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਨਾ! ਉਨਕੇ ਅਪਨੇ ਖੇਤ ਹੈਂ, ਕਾਮ ਤੋਂ ਕਰੇਂਗੇ ਨਾ?'' (ਹਾਸਾ....) ਮੈਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਲੰਬੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੁਖ਼ਤਸਰ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਵਕਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਹਨ। ਇਕ ਨਵਾਂ ਢੰਗ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਉਹਦੀ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੈਨੋਸਾਇਡ ਕੁਲਨਾਸ਼। ਉਹ ਮਾਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਤੇ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਬਈ ਜਿੰਨੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਉ। ਜਿਥੇ ਦਿੱਸਣ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਉ। ਕੋਈ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਭੌਣ ਜਲਾ ਦੇਨੇ ਹਾਂ।* ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਯੂਰੋਪ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਤੇ। ਬਾਕੀ ਜਿੰਨੇ ਤਿੰਨੇ-ਚਾਰੇ ਢੰਗ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ 'ਚ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਆਗੂ ਹੈਨ, ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਬੀਜ ਰੂਪ ਬੁੱਧੀ, ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ

**ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ 1984 ਦੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਪੇਹਲਾਂ ਦਾ ਹੈ (ਸੰਪਾਦਕ)*

ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਔਰ ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਬਹੁਤੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ, ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਈ ਏਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾਂ, ਏਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮਰਦਾਂ। ਬਾਕੀ ਕਿਹੜਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਢੰਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਜਾਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਚੁੱਕਾ? ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੋ ਔਰ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਕਣਕ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਖਾਲ ਨੂੰ ਸੀਮੈਂਟ ਲਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਕਪਾਹ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗੇ। ਅਸੀਂ 111 ਕਰੋੜ ਰੁਪਇਆ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਲੈ ਆਉ 111 ਕਰੋੜ ਰੁਪਇਆ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਰਲਾ ਦਿਉ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦਾ ਫਲਾਣਾ ਪਿੰਡ ਕੱਢ ਦਿਉ। ਇਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋਗੇ ਕੀ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਫਲਾਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਔਰ ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ? ਮਰ ਗਏ, ਜਿਉਂਦੇ ਰਹੋਗੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਥਾਨੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਹੈ, ਉਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਜ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੜਫਾ-ਤੜਫਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ (ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੈਕਾਰਾ-ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ) ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ। ਮਖੌਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਖੌਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਅਣਖ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸਵੈਮਾਣ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੋਈ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਕੁਝ ਕਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਸਕਦੇ! ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਗਰੀਬ ਕੀ ਕਰਨ? ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਉ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਨਾ ਭਾਈ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਧੀਆਂ, ਨੂੰਹਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਆਮ ਹੈ ਉਹ ਗਰੀਬ ਕੀ ਕਰੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ, ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੀ, ਇਹਨਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੱਤਕਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ! ਸਾਡੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ 10-15 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਏਨੇ ਭਵਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸਰ ਗਏ, ਏਨੇ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੋ ਕਰੋੜ ਦੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਏਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਆਬਾਦ ਕਰ ਸਕੀ ਔਰ ਏਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚੇ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਭਈ ਇਹ ਕੀ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਇਹ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਬਾਣੀ ਜਬਤ ਕਰ ਲਉ, ਫਲਾਣੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ, ਜਾਣਦਾ ਕੌਣ ਹੈ ਅਵਤਾਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ? ਪੜ੍ਹੀ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀ ਸੀ? ਗੱਲ ਵਿੱਚ

ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ, ਗੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਭੇਦ ਦੀ ਹੋਰ ਹੈ! ਉਸ ਭੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? 'ਯੇ ਤੋ ਜੀ ਹਮ ਕਿਆ ਕਰੇਂ, ਹਮ ਤੋਂ ਜੀ ਸੈਕੂਲਰ ਹੈਂ, ਵੋ ਉਨਕਾ ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਹੈ ਵੋ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇਂ, ਤੁਮ ਵਹਾਂ ਕਿਉਂ ਜਾਤੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਇਕ ਸਟੇਟ ਹੈ। ਜਦੋਂ 1947 ਆਇਆ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ 40-50 ਸਾਲ ਅੰਗਰੇਜ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਜਿਹੜੇ ਯੋਰਪੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ, ਫਰੰਗੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ, ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਹ 60-70% ਫੀਸਦੀ ਜਿਹੜੀ ਆਬਾਦੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਾਈ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਇਸਾਈ ਬਣੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੇਖਿਆ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ, ਨਾਂਗੇ ਨੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੜੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਬੜੇ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ਐਮ.ਏ., ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਕੁੜੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿਪ-ਟਿਪ ਕਰਦੀਆਂ, ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਲਿਖਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਮਾਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ 1947 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। 1947 ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕੀਤੀ, ਉਹਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦਾ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿਆਣੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ, ਸਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਜਾਣ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਮੈਂ ਜੋ ਅੰਦਰਲੇ ਭੇਦ ਕਹਾਂਗਾ, ਉਹ ਠੀਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੱਖਾਂ ਆਦਮੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾਂ, ਕੋਈ ਇਹਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕੋਨਟਰੇਡਿਕਟ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਝੂਠ ਹੈ! ਮੈਂ ਦੱਸਾਂਗਾ, ਕਿਥੇ-ਕਿਥੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਇਹਦੀ ਪਈ ਹੈ। ਬੈਠ ਕੇ ਕੇਬਿਨਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਲਾਜ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਜਾਣ। ਦੁਬਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਨ? ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਮਿਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਮਾ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ। ਰਾਮਾ-ਕਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਭਈ ਤੁਹਾਨੂੰ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਇਆ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਸੋਚ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਦੋਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਵਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਉਚਤਮ ਗੁਣ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਨਿਯਮ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਉਹੀ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਇਆ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਤਾਂ 2 ਕਰੋੜ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ

ਨਹੀਂ 20 ਕਰੋੜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 100 ਕਰੋੜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਆਮ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ! ਕਾਗਜ਼ ਹੀ ਛਾਪ ਲੈਣੇ ਹਨ! ਉਹਨਾਂ ਫਿਰ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਗੱਲ ਲਾਈ. ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿੰਨੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੈਕੂਲਿਰਿਜ਼ਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹੈ. ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ? ਹੁਣ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਹੁਣੇ ਇਕ ਐਕਟ ਬਣਿਆ, ਅਜੇ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਾਡੇ ਦੀ। ਐਕਟ ਹੈਗਾ ਇੰਡੀਜਿਸ ਰਿਲੀਜਨ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਐਕਟ। ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਥਾਨਕ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਵਿਧਾਨ ਔਰ ਕਾਨੂੰਨ, ਉਹ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ 'ਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੇ, ਉਹਨੂੰ ਏਨੀ ਕੈਦ ਤੇ ਏਨਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੈਕੂਲਿਰਿਜਮ ਹੈ? ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਹ ਟਟਪੂੰਜਿਏ ਜਿਹੜੇ ਹੈਗੇ ਨੇ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜਾਂਦੇ ਔਰ ਸਾਡੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਥ ਨੇ ਇਸ ਖਿਤੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀਆਂ ਗਰਾਰਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਠਾਣਾ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ 'ਤੇ ਐਸਾ ਤਹਿਲਕਾ ਮਚਾਇਆ ਕਿ 100 ਸਾਲ ਕੰਬਦੇ ਰਹੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਭਾਵੇਂ ਉਪਰੋਂ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਨੇ ਔਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕਹੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ''ਆਪ ਵਹਾਂ ਲੇਨੇ ਕਿਆ ਗਏ ਥੇ।'' ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੋਹਤਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਦਾ ਤਾਂ ਘੰਟਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਮੁਕਾਉਣਾ ਸਿਰਫ ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਥ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਮਹਾਨ ਆਗੂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ, ਮੈਂ ਮੁਬਾਰਕਵਾਦ ਵੀ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਅਜੇ ਜਿਹੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰਜਵਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਬੁਝੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਆਸ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਰਹੋ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਚਮਤਕਾਰ ਦਿਖਾਉਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਭੀੜ 'ਚ ਤੁਸੀਂ ਫਸ ਗਏ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਵੇਲੇ ਘਿਰ ਗਏ ਹੋ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਏਗਾ (ਜੈਕਾਰਾ, ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ) ਤੇ ਦੂਜਾ ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਵੀ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਨੇ; ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਨੇ; ਕਿਸੇ ਮਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਮਤੇ ਦੇ ਮੈਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਂ, ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਦੇ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ

ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਮਤੇ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਮਤਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ (ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ) ਤੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਲੀ ਮਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਕ ਮਤਾ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਤਾ, ਮੂਲ ਮਤਾ, ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਕੁੜਿੱਕੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੀ ਕੁੜਿੱਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕੁੜਿੱਕੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਘੀ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹ ਐਸ ਵੇਲੇ ਨੱਧ ਤਕ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੁੜਿੱਕੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚਾਲ, ਕੋਈ ਖਿਆਲ, ਕੋਈ ਮਤਾ ਹੈ? ਬਸ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਅਗਿਆ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ:

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤਿਹ॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿੱਖ, ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਣਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੌਮ ਵਜੋਂ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਖ ਕੌਮ ਦਾ ਇਹ ਰੁਤਬਾ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਰਾਂਸ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਇਟਲੀ, ਰੂਸ, ਚੀਨ, ਤਿੱਬਤ, ਪਰਸ਼ੀਆ (ਈਰਾਨ), ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਬਹਾਦਰ, ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ, ਕਲਕੱਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤਕ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁਲਕ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਫਰੰਗੀ, ਹਿੰਦੂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ ਵੱਲੋਂ, ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ, ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਬੂਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਧੱਕੜ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੇ 1950 ਵਿਚ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਠੋਸਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲਿਆ ਕੇ, ਬੇਸਿਰ ਪੈਰੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਖਾਰੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ, ਹਰ ਹੀਲੇ ਡੁੱਬ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਤਕ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਕੀਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਕੀਤੇ ਵਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਲਿਹਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੋੜ ਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਕੜ ਕੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ 1950 ਵਿਚ, ਵਿਧਾਨ ਘਾੜਨੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ, ਅਜਿਹੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਜ਼ਿੱਲਤ ਭਰੀ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਸੰਕਲਪ ਹਨ,

ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਾਣ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਣਖ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਸਹੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੱਕ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਲਈ

ਸਿੱਖ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਕੀਤਿਆਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਖ਼ੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖਿੱਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੀਤੀ ਵਜੋਂ, ਸਿੱਖ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਅਹਿਮੀਅਤ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਦੂਸਰਾ, ਇਸ ਖ਼ੁਦਮੁਖਤਾਰ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਰਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਰਨਾਲ, ਥਨੇਸਰ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਕਾਂਗੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਮੇਤ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਪਿੰਜੌਰ, ਕਾਲਕਾ, ਡਲਹੌਜ਼ੀ, ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਦੇਸ਼ ਸਿਰਸਾ, ਗੂਹਲਾ ਅਤੇ ਰਤੀਆ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਗੰਗਾਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ, ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਬਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਸਿੱਖ ਇਲਾਕੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਖ਼ੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੱਖ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਅਤੇ

ਤੀਸਰਾ, ਇਸ ਖ਼ੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੱਖ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਕਰੰਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਖ਼ਾਤਰ, ਆਪਣਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਆਪ ਘੜਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਹੁ ਸਹਾਇ।'

ੴ ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ

ਝੂਲਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੇਂ ਪੰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹਮਾਰੀ ਰਹੇ, ਸੇਵਾ ਚੰਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇ,
ਸੰਘ ਨਾਲ ਜਾਰੀ, ਥੱਲੇ ਆਰੀਯਾ ਸਮਾਜ ਕੇ।

ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਨ ਬਾਤ ਚਲੈ, ਪੰਥ ਕੀ ਨ ਗਾਥ ਚਲੈ,
ਲੂਟ ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ ਚਲੈ, ਸੰਗ ਸਾਜ ਬਾਜ ਕੇ।

ਅਕਲ ਕੀ ਨ ਗੱਲ ਰਹੇ, ਇੱਕੋ ਕਾੱਲੀ ਦਲ ਰਹੇ,
ਨਿੱਤ ਤਰਥਲ ਰਹੇ, 'ਜਿੰਦਾਬਾਦ' ਗਾਜ ਕੇ।

ਝੰਡੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਰਹੈਂ, ਫੂਲਨ ਕੇ ਹਾਰ ਰਹੈਂ,
ਗੋਲਕੇਂ ਭਰਪੂਰ ਕਰੈਂ, ਸਿੱਖ ਭਾਜ ਭਾਜ ਕੇ।

ਪੰਥ ਕੇ ਦਰਦ ਹਿਤ, ਬੁੱਧੀ ਕੀ ਜੋ ਸੇਧ ਦੇਵੈਂ,
ਨਿਕਟ ਨ ਆਣੇ ਪਾਵੈਂ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਕਾਜ ਕੇ।

ਜੱਥੇਦਾਰ ਕਹਿਤ ਬਿਰਾਜੋ ਮਤ ਭਾਜੋ ਸਿੱਖੋ,
ਝੂਲਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੇਂ ਪੰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ॥

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਬੁਰਛਾ ਸੋਧਕ ਭੁਜੰਗੀ ਦਲ (1974)

"ਹਿੰਦੂ ਬੜਾ ਦੂਰਦਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਂਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਾਏ ਸੋਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਸਿਰ ਉਪਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੌਕੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ਼ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦਾ ਰਾਹ ਢੂੰਡਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਿੱਖ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਵੇਲਾ ਲੰਘ ਨ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੋਚਵਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਮਗਜੇ, ਫੋਕੇ ਦਮਗਜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।"